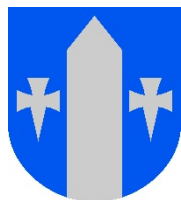
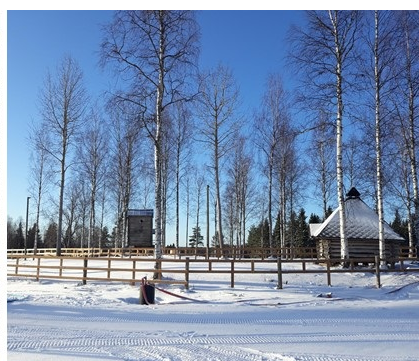

PYHÄJÄRVEN KAUPUNKI

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2022 ja hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2025

Kaupunginvaltuusto 29.5.2023 § 25

Jukka Tikanmäki
Puheenjohtaja

Kirsti Kinnunen
Pöytäkirjanpitäjä

Juha Liuska
Pöytäkirjantarkastaja

Hanna-Reetta Majava
Pöytäkirjantarkastaja

Sisällys

Alkusanat	3
1 Indikaattoreiden ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	4
2 Pohjoispohjalaisen ihmisen hyvinvointi	15
3 Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi	16
3.1 Lapset ja lapsiperheet	16
3.2 Nuoret	21
3.3 Työikäiset	23
3.4 Ikäihmiset	26
3.5 Vapaa-aikatoimi hyvinvointia ja terveyttä edistävänä tuottajana	29
3.6 Osallisuus	32
3.7 Aktiiviset järjestöt ja järjestöyhteistyö	32
3.8 Turvallisuus ja tekninen toimi	33
4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	34
5 Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2025	35
6 Kertomuksen vastuutaho ja laatijat	49

Alkusanat

Mitkä asiat tekevät sinun elämästäsi hyvää ja saavat sinut kokemaan olosi hyvinvoivaksi?

Jokainen vastannee hieman eri tavalla, mutta useimmiten vastauksissa toistuvat esimerkiksi turvallinen elinympäristö, viihtyisä koti, läheiset ihmiset, terveys, riittävä taloudellinen toimeentulo, työ, sujuva arki, mukava tekeminen vapaa-ajalla ja luonnon läheisyys. Lopulta siis varsin arkiset asiat johtavat kokemukseen siitä, että elämme hyvää elämää.

Hyvä elämä on Pyhäjärven hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mallin lähtökohta ja Pyhäjärven kaupunkistrategia ohjaa hyvinvointinäkökulman painopistealueita. Tavoitteena on, että hyvinvoinnin edistäminen huomioidaan kaupungin kaikessa palvelutoiminnassa ja uudistamistyössä. Elinvoiman, sosiaali- ja terveystoimen, osaamisen, sivistyksen ja kulttuurin edistäminen, elinympäristön kehittäminen sekä paikallisen osallisuuden ja demokratian edistäminen vaikuttavat kaikki kaupungin asukkaiden ja yhteisöjen hyvinvointiin. Yhteisen hyvinvointitiedon tuottaminen ja jakaminen sekä hyvinvoinnin yhteinen edistämistyö alueellisten toimijoiden kanssa on keskeistä asukkaiden ja asiakkaiden palvelujen järjestämiseksi.

Kunnilla on lakisääteinen vastuu edistää kuntalaistensa hyvinvointia ja terveyttä sekä seurata ja raportoida kuntalaistensa hyvinvoinnin tilaa ja kehitystä valtuustokausittain laajassa hyvinvointikertomuksessa sekä vuosittain laadittavassa vuosiraportissa. Pyhäjärven kaupunginvaltuusto hyväksyi vuosia 2017–2021 koskevan laajan hyvinvointikertomuksen 28.2.2022. Tässä hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa kuvataan väestön hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, kuntalaisten hyvinvoinnin nykytilaa sekä kunnan toimintaa hyvinvoinnin edistämiseksi vuonna 2022. Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti sisältää myös hyvinvointisuunnitelman vuosille 2023–2025.

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportin valmistelusta on vastannut kaupunginhallituksen nimeämä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) työryhmä. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet on integroitu kaupungin talousarvioon ja -suunnitelmaan, jolla varmistetaan hyvinvointityön suunnitelmallinen toteutuminen ja palvelujärjestelmän kyky vastata hyvinvointitarpeisiin. Hyvinvointityötä tehdään verkostomaisesti useiden toimijoiden kanssa.

Pyhäjärvi on ollut mukana Pohjois-Pohjanmaan maakunnan hyvinvointityön valmistelussa, ja siitä on saatu oppia myös kaupungin hyvinvointityön jatkovalmisteluun. Toimimme ihmislähtöisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn toimintaperiaattein. Toisaalta olemme saaneet viedä Pyhäjärven hyvinvointityön malleja esimerkkeinä muille kuntatoimijoille. Pyhäjärven kaupungille myönnettiin marraskuussa 2021 Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointiteko -tunnustus panostamisesta hyvinvointitalouteen.

Pyhäjärvellä hyvinvointityötä ja hyvinvointijohtamista on tehty Ikäystävällinen Pyhäjärvi -teeman alla suunnitelmallisesti noudattaen kuntastrategian painotuksia elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämisessä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) seuraa kuntien terveyden edistämisen aktiivisuutta (TEAvisari) eri osa-alueilla. Kaupunki hyödyntää näitä tietoja toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja hyvinvointityön johtamisessa. Pyhäjärvellä pyritään tekemään aktiivista hyvinvoinnin edistämisen työtä ja kaiken aikaa tehdään toimenpiteitä tulosten parantamiseksi.

1 Indikaattoreiden ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Pyhäjärven väestömäärä on ollut laskeva vuodesta 1985 ja haasteena on väestön keskimääräistä suurempi ikääntyminen. Vuoden 2022 lopussa 37 % (2020: 35,5 %) Pyhäjärven asukkaista oli yli 64-vuotiaita. Asukkaista 14,1 % (2020: 14,2 %) oli alle 15-vuotiaita. Yli 65-vuotiaiden osuus on kasvanut. Joulukuussa 2022 Pyhäjärvellä oli 4828 asukasta ja vuoden 2030 väestöennuste on 4261. (Tilastokeskus, väestön ennakkotilasto. Viitattu 31.1.2023.)

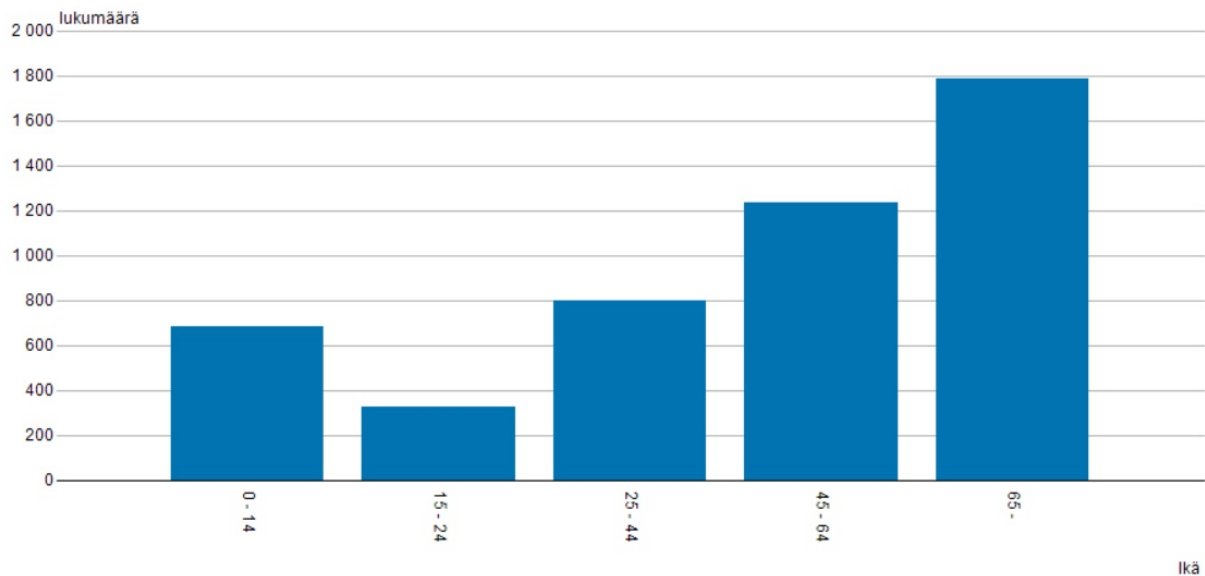
Taulukko 1. Pyhäjärven väestö vuonna 2020, 2021 ja 2022. Lähde: Tilastokeskus, 31.1.2023.

	2020	2021	2022
Väkiluku	5033	4964	4828
Väkiluvun muutos edellisestä vuodesta, %	-1,9	-1,4	-2,7
Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä, %	14,2	14,2	14,1
15–64-vuotiaiden osuus väestöstä, %	50,3	49,7	48,9
Yli 64-vuotiaiden osuus väestöstä, %	35,5	36,1	37,0
Luonnollinen väestönlisäys	-57	-76	-81
Kuntien välinen nettomuutto	-38	-4	-62
Perheiden lukumäärä	1364	1338	-

Taulukko 2. Syntyperä ja taustamaa sukupuolen mukaan Pyhäjärven kunnassa. Lähde: Tilastokeskus, 22.12.2022

	Pyhjärvi, väestö 31.12.2021		
	Yhteensä	Miehet	Naiset
Yhteensä	4964	2500	2464
Suomi	4897	2484	2413
Ulkomaat	67	16	51

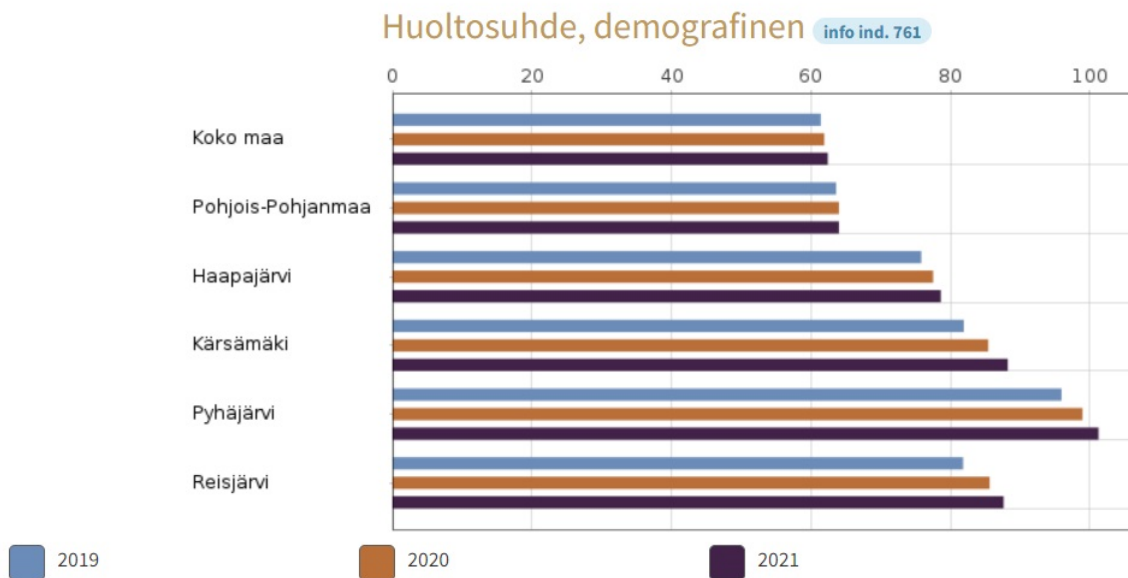
Väestörakenteen ennakkotiedot muuttujina Ikä. Pyhäjärvi, Yhteensä, Väkiluku, 2022M12*.

Lähde: Tilastokeskus, väestön ennakkotilasto. Viitattu 31.1.2023.

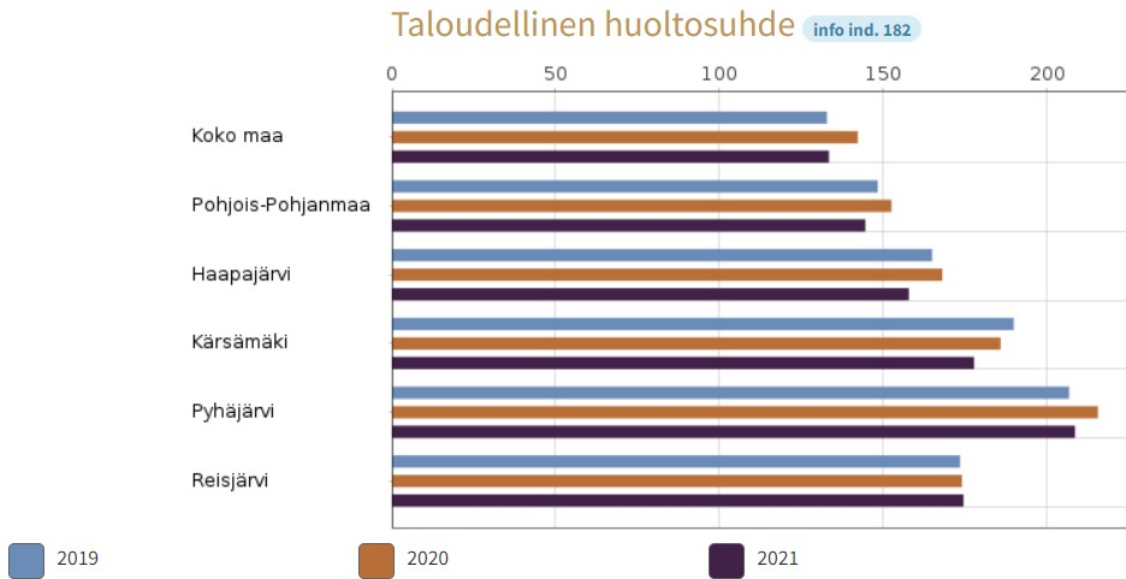
Väestöllinen ja taloudellinen huoltosuhde ovat väestörakenteen keskeisiä mittareita.

Demografinen eli väestöllinen huoltosuhde kuvaa lasten ja vanhuseläkeikäisten määrän suhdetta työikäisen väestön määrään. Vuonna 2021 koko maan väestöllinen huoltosuhde oli 62,4. Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa 64,0 ja Pyhäjärvellä huomattavasti näitä korkeampi (101,2). (Sotkanet, demografinen huoltosuhde. Viitattu 25.1.2023.)

Taloudellinen huoltosuhde kuvaa työttömien ja muiden työvoiman ulkopuolella olevien määrän suhdetta työllisten määrään. Vuonna 2021 koko maan taloudellinen huoltosuhde oli 133,4. Sataa työllistä kohden oli siis 133 ei-työllistä. Ei-työllisillä tarkoitetaan työttömiä työnhakijoita ja työvoiman ulkopuolella olevia kuten esimerkiksi lapsia, opiskelijoita, eläkeläisiä ja muita, jotka eivät kuulu työvoimaan. Pyhäjärven taloudellinen huoltosuhde vuonna 2021 oli 208,5, mikä tarkoittaa, että

jokaista työllistä kohden on yli kaksi ei-työllistä. (Sotkanet, taloudellinen huoltosuhte. Viitattu 25.1.2023.)

Pyhäjärvisien terveydentila on keskimäärin huonompi verrattuna muihin Pohjois-Pohjanmaan kuntien asukkaisiin. Ikävakioidut sairastavuusindeksit (THL) ovat todella korkeat. Vaikka moni pyhäjärvinen voi hyvin, yhä useammille kasaantuu terveyteen ja elinoloihin liittyviä ongelmia.

Taulukko 3. THL:n sairastavuusindeksit (ikävakioitu) (Sotkanet, viitattu 2.1.2023).

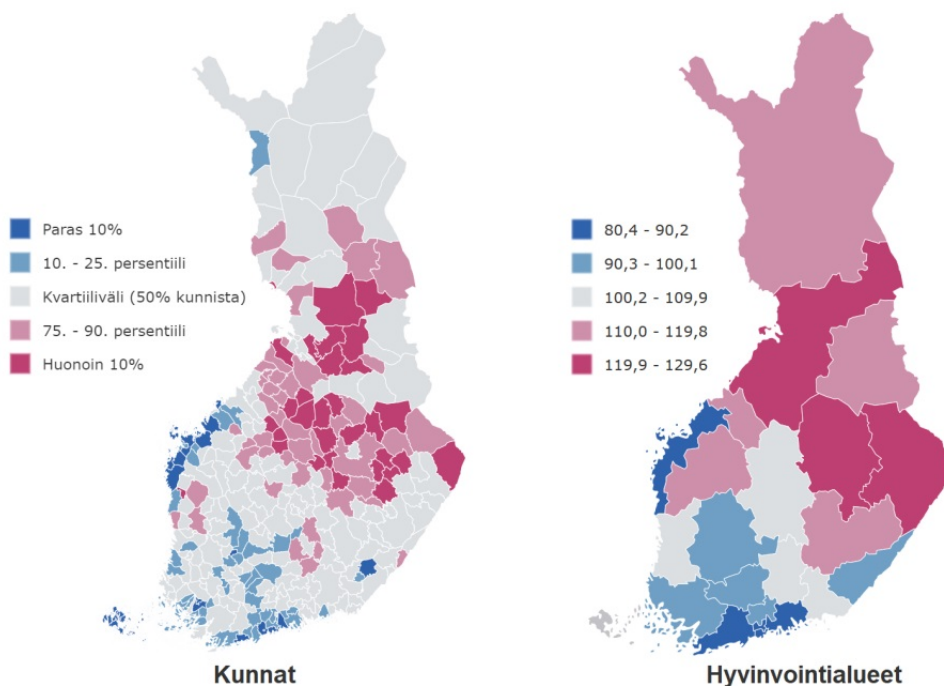
	2017		2018		2019	
	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa
Aivoverisuonitaudit	126,8	118,7	138,5	114,8	141,6	111,8
Mielenterveys	186,8	134,7	198,4	130,9	204,9	128,9
Sepelvaltimotauti	130,2	120,3	137,5	114,9	143,5	114,0
Syöpä	85,3	93,4	88,2	93,2	84,4	93,6
Tapaturmat	170,8	120,9	188,1	119,0	173,1	110,5
Tuki- ja liikuntaelinsairaudet	244,1	158,0	225,8	149,2	207,0	141,6
Sairastavuusindeksi*	165,8	128,7	169,5	124,5	165,9	120,8

* THL:n sairastavuusindeksi kuvaa suomalaisten kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon (100). Mitä pienempi luku on, sitä terveempi väestö on. Vertailuluvut ovat ikävakioiduista eli kuntien erilaisten ikärakenteiden vaikutus tuloksiin on poistettu. Sairastavuusindeksissä on otettu huomioon seitsemän eri sairausryhmää ja neljä eri painotusnäkökulmaa. Indeksissä sisältyvät sairausryhmät ovat syöpät, sepelvaltimotauti, aivoverisuonitaudit, tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, mielenterveyden häiriöt, tapaturmat sekä dementia. Indeksissä kunkin sairausryhmän yleisyyttä painotetaan sen perusteella, mikä on ko. sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden, elämänlaadun ja terveydenhuollon kustannusten kannalta.

Hyvinvointialueiden välillä on merkittäviä eroja sairastavuudessa. Sairastavuusindeksin mukaan terveimmät suomalaiset asuvat pääkaupunkiseudulla ja Pohjanmaalla, sairaimmat Pohjois-Savossa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa. Perinteinen itä-länsi -jako sairaamman Itä-Suomen ja

terveemmän Länsi-Suomen välillä näyttää siis edelleen olevan olemassa. Kuten alla olevasta kaaviosta on nähtävissä, Pyhäjärvi kuuluu sairastavuusindeksinsä perusteella huonoimpaan 10 prosenttiin koko Suomen mittakaavassa. (Tiedote THL:n sairastavuusindeksistä 26.4.2022, viitattu 25.1.2023.)

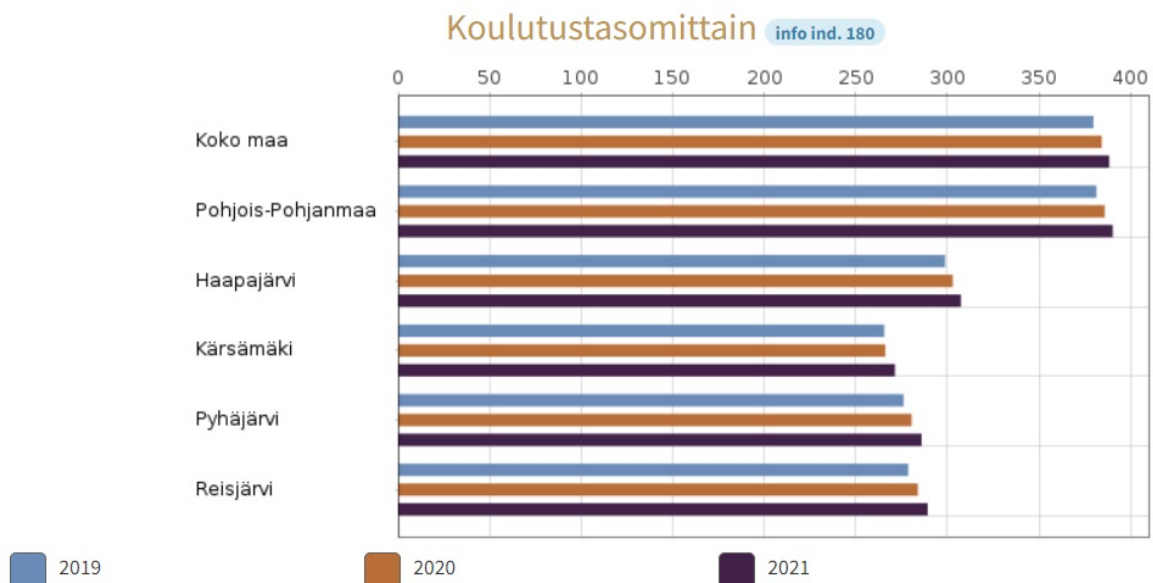
Päihdehuollon avopalveluiden asiakkuudet kasvoivat Pyhäjärvellä selvästi vuodesta 2019 vuoteen 2020 (Taulukko 4.). Edelleen vuonna 2021 asiakkuuksien määrä oli korkealla tasolla verrattuna Pohjois-Pohjanmaan muihin kuntiin. Asiakkuuksien määrässä näkyy se, että kynnystä päihdepalveluihin on onnistuneesti saatu madallettua yhteistyöllä toimijoiden kesken. Päihdeasiakkaiden hoito tapahtuu vastaanotoilla, työterveyshuollossa, mielenvireyskeskuksessa ja sosiaalitoimissa. Päihdetyö ja mielenterveystyö nivoutuvat usein yhteen, eikä tilastoissa ei aina onnistuta erottamaan päihde- ja mielenterveysasiakkuuksia toisistaan. Päihdetyöllä saavutetaan parhaiten tuloksia varhaisen puuttumisen kautta ja panostamalla perheiden hyvinvoinnin tukemiseen ja työkyvyn ylläpitämiseen. Korjaava päihdetyö tarkoittaa aina myös ennaltaehkäisevää työtä, jolla pyritään ehkäisemään päihteiden käytön tuottamien ongelmien kroonistuminen.

Taulukko 4. Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1000 asukasta kohden. Lähde: THL, Sotkanet, 27.1.2023.

Alue/Kunta	Vuosi					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Pohjois-Pohjanmaa	10,9	10,0	4,1	3,8	3,7	4,5
Pyhäjärvi	25,9	16,1	17,5	28,1	42,9	40,7
Haapajärvi	16,2	23,0	25,5	15,8	16,8	33,7
Kärsämäki	12,1	9,2	8,4	10,5	8,3	14,2
Reisjärvi	3,9	5,3	4,7	8,8	8,1	10,4

Pyhäjärvellä koulutustaso on nousemassa vähitellen. Oppivelvollisuusikä nousi 18 vuoteen syksyllä 2021, mikä osaltaan nostanee tulevaisuudessa nuorten koulutustasoa. Koulutustasomittain ilmaisee väestön koulutustason. Pyhäjärviset ovat opiskelleet keskimäärin 2,85 vuotta peruskoulun jälkeen. Koulutustaso Pyhäjärvellä on samaa luokkaa kuin vertailukunnissa (2,7–3 vuotta), mutta selvästi alhaisempi kuin Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa keskimäärin (3,9 vuotta). (Sotkanet, koulutustasomittain. Viitattu 25.1.2023.)

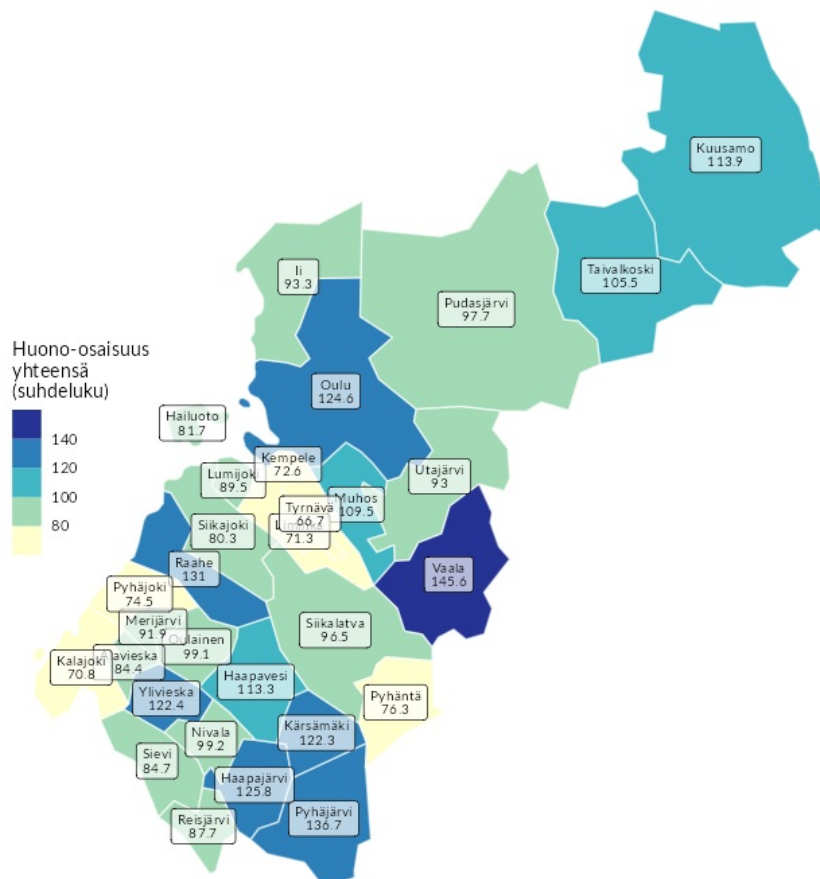
Huono-osaisuus Suomessa -palvelu on Diakonia-ammattikorkeakoulun kehittämä ja ylläpitämä karttasivusto, joka tuottaa eriteltyä tietoa huono-osaisuudesta. Karttasivusto tuottaa eriteltyä tietoa huono-osaisuudesta hyvinvointialueittain, seutukunnittain ja kunnittain sekä postinumeroalueittain.

Huono-osaisuutta määritellään inhimillisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden kautta.

Huono-osaisuuden summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden kaikkia ulottuvuuksia. Summamuuttuja on muodostettu kolmen huono-osaisuusmuuttujan (inhimillinen, sosiaalinen ja taloudellinen) keskiarvosta. Pyhäjärven suhdeluku 136,7 on Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella toiseksi korkein Vaalan jälkeen.

Huono-osaisuus yhteensä

Kuvassa näytetään alueeseen Pohjois-Pohjanmaan HVA tasolla hyvinvointialueet kuuluvat kunnat

Huono-osaisuus Suomessa -karttasovellus (Diak)
Data: THL (perusdata) & Diak (mediaanisuhteutus)
Tiedot haettu: 2023-01-24

Huono-osaisuusindikaattorit perustuvat Sotkanet - palvelusta löytyvään tilastotietoon.

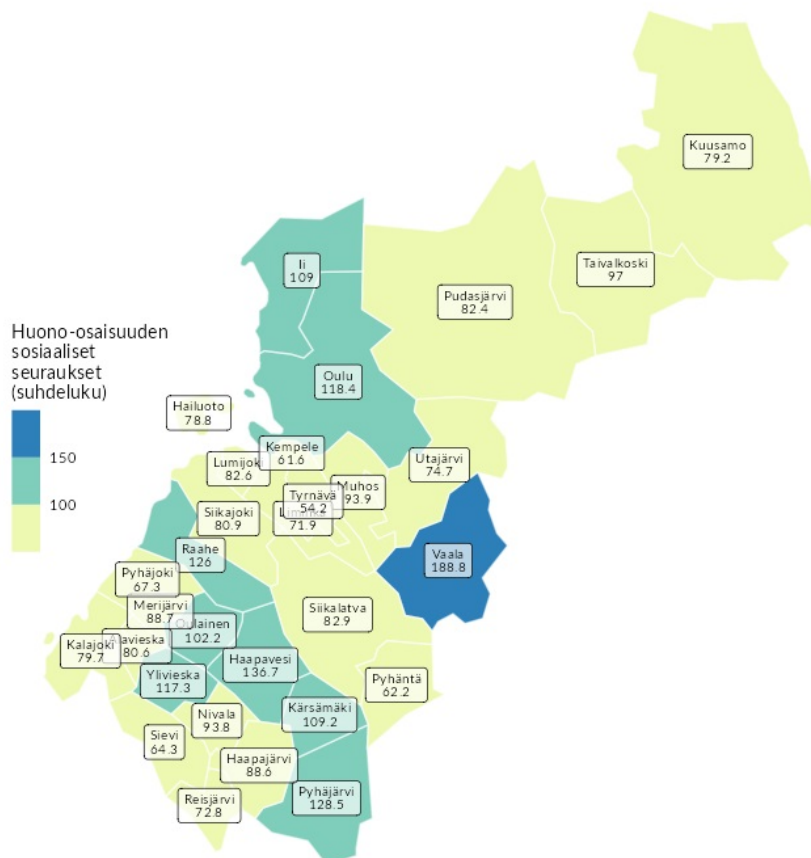
Indikaattorit ja muuttujat on muodostettu vuosien 2018–2020 tilastojen

keskiarvosta vuosivaihtelun minimoimiseksi, ja suhteuttamalla arvo keskimmaiseen eli mediaanihyvinvointialueeseen/-seutukuntaan/-kuntaan vertailun helpottamiseksi. Mitä suurempi lukema on, sitä huonompi alueen tilanne on. Tuloksia tulkitessa täytyy muistaa, että kyse on alueiden

Huono-osaisuuden sosiaalisten seurausten summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden vaikutuksia yhteisölle eli sosiaalista ulottuvuutta. Summamuuttuja on muodostettu kuntatasolla neljän osamuuttujan keskiarvosta (0–17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, päihteiden vaikutuksen alaisena tehdyistä rikoksista syyllisiksi epäillyt, poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset). Pyhäjärvellä huono-osaisuuden sosiaalisten seurausten suhdeluku on toiseksi korkein koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset

Kuvassa näytetään alueeseen Pohjois-Pohjanmaan HVA tasolla hyvinvointialueet kuuluvat kunnat

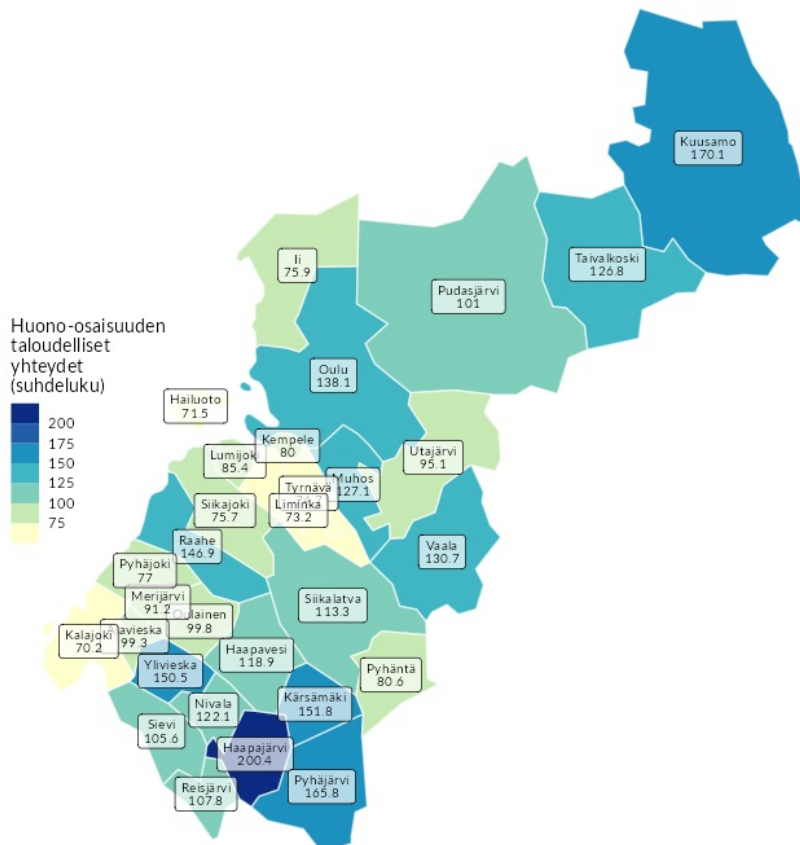
Huono-osaisuus Suomessa -karttasovellus (Diak)
Data: THL (perusdata) & Diak (mediaanisuhteutus)
Tiedot haettu: 2023-01-24

Huono-osaisuuden taloudellisten yhteyksien summamuuttuja kuvastaa huono-osaisuuden taloudellisia vaikutuksia kuntataloudelle eli taloudellista ulottuvuutta. Summamuuttuja on muodostettu viiden osamuuttujan keskiarvosta (aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit, kunnan osarahoittama työmarkkinatuki, lastensuojelun laitos- ja perhehoidon nettokäyttökustannukset, päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat, täydentävä toimeentulotuki). Mitä suurempi lukema on, sitä huonompi kunnan tilanne on. Pyhäjärven suhdeluku

on kolmanneksi korkein koko Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Suhdeluvun ollessa huomattavan korkea voidaan todeta, että huono-osaisuudella on merkittäviä negatiivisia vaikutuksia Pyhäjärven kuntataloudelle.

Huono-osaisuuden taloudelliset yhteydet

Kuvassa näytetään alueeseen Pohjois-Pohjanmaan HVA tasolla hyvinvointialueet kuuluvat kunnat

Huono-osaisuus Suomessa -karttasovellus (Diak)
Data: THL (perusdata) & Diak (mediaanisuhteus)
Tiedot haettu: 2023-01-24

Terveyden edistämisen aktiivisuutta seurataan kuntajohdossa, perusterveydenhuollossa, liikuntatoimessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa sekä kulttuuritoimessa kansallisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimesta. TEAviisarin pistemäärillä voidaan arvioida terveydenedistämisen aktiivisuutta, eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (Taulukko 5).

Terveyden edistämisen aktiivisuus Pyhäjärvellä on kaikki sektorit huomioiden varsin hyvällä tasolla. Viimeisimmät päivitykset TEAviisarin tuloksiin on kevään ja syksyn 2022 aikana tehty perusopetuksen, liikunnan sekä perusterveydenhuollon osalta. Perusopetuksen TEAviisarin uusimman mittauksen kokonaispisteet olivat Pyhäjärvellä 74 pistettä, kun maan keskiarvo oli 64 pistettä. Liikuntatoimen aktiivisuus on Pyhäjärvellä edelleen erittäin hyvällä tasolla ja pistemäärä

korkeampi kuin maakunnassa ja muualla Suomessa keskimäärin. Perusterveydenhuollon osalta tietoja ei ole toimitettu, joten tilastot ovat tältä osin vajavaiset.

TAULUKKO 5. TEAviisarin tuloksia. Lähde: TEAviisari, 7.12.2022.			
TEAviisarin pisteet, KAIKKI SEKTORIT.			
	Pisteet UUSIMMAT		
	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa	Koko maa
Kaikki sektorit	74	69	68
Kuntajohto	77	79	79
Perusopetus	74	62	64
Lukiokoulutus	-	64	66
Ammatillinen koulutus	-	67	63
Liikunta	84	78	72
Perusterveydenhuolto	-	68	69
Kulttuuri	71	69	66
TEAviisarin pisteet, KUNTAJOHTO			
	Pisteet 2021 (2019)		
	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa	Koko maa
KUNTAJOHTO	77 (73)	79 (78)	79 (78)
Sitoutuminen	80 (83)	79 (77)	80 (77)
Johtaminen	92 (88)	67 (83)	76 (80)
Seuranta ja tarveanalyysi	80 (93)	86 (89)	87 (87)
Voimavarat	88 (50)	85 (57)	78 (66)
Osallisuus	46 (52)	75 (83)	71 (80)
TEAviisarin pisteet, PERUSOPETUS			
	Pisteet 2021 (2019/2017)		
	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa	Koko maa
PERUSOPETUS	74 (76/61)	63 (65/65)	64 (66/67)
Sitoutuminen	96 (78/76)	61 (61/83)	59 (60/82)
Johtaminen	83 (75/58)	73 (69/67)	71 (68/69)
Seuranta ja tarveanalyysi	77 (83/77)	69 (68/67)	68 (68/67)
Voimavarat	78 (77/50)	52 (49/44)	60 (57/54)
Yhteisen käytännöt	71 (82/67)	67 (80/76)	69 (82/77)
Osallisuus	69 (75/47)	61 (65/57)	65 (65/61)
Muut ydintoiminnot	42 (60/49)	55 (62/62)	54 (62/61)
TEAviisarin pisteet, LIIKUNTA			
	Pisteet 2022 (2020)		
	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa	Koko maa
LIIKUNTA	84 (82)	78 (77)	72 (72)
Sitoutuminen	74 (62)	78 (72)	69 (62)
Johtaminen	83 (93)	76 (83)	72 (83)
Seuranta ja tarveanalyysi	86 (69)	71 (64)	65 (54)
Voimavarat	80 (83)	68 (70)	55 (63)
Osallisuus	100 (100)	94 (94)	95 (95)

Muut ydintoiminnot	80 (82)	84 (81)	75 (75)
TEAvisarin pisteet, PERUSTERVEYDENHUOLTO			
	Pisteet 2022 (2020)		
	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa	Koko maa
PERUSTERVEYDENHUOLTO	- (82)	68 (62)	69 (63)
Sitoutuminen	- (75)	- (35)	- (33)
Johtaminen	- (92)	80 (87)	87 (82)
Seuranta ja tarveanalyysi	- (91)	43 (32)	49 (47)
Voimavarat	- (85)	65 (66)	67 (69)
Yhteiset käytännöt	- (77)	78 (63)	80 (62)
Osallisuus	- (67)	70 (64)	69 (69)
Muut ydintoiminnot	- (88)	70 (86)	64 (81)
TEAvisarin pisteet, KULTTUURI			
	Pisteet 2021 (2019)		
	Pyhäjärvi	Pohjois-Pohjanmaa	Koko maa
KULTTUURI	71 (45)	69 (57)	66 (59)
Sitoutuminen	79 (41)	78 (58)	67 (53)
Johtaminen	68 (40)	73 (69)	78 (69)
Seuranta ja tarveanalyysi	60 (27)	53 (36)	51 (52)
Voimavarat	75 (62)	58 (51)	61 (54)
Osallisuus	87 (8)	67 (56)	69 (57)
Muut ydintoiminnot	58 (92)	84 (72)	69 (69)

Kunnille otetaan vuoden 2023 alusta käyttöön **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa, eli HYTE-kerroin**. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista **prosessi-indikaattoreista** ja tuloksia kuvaavista **tulosindikaattoreista**. Indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määrääjain, eivätkä ne tule olemaan aina samoja.

Prosessi-indikaattorit (15 kpl) mittaavat nykytilannetta:

1. peruskoulut (4 yksittäistä indikaattoria)
2. liikunta (5 yksittäistä indikaattoria)
3. kuntajohto (5 yksittäistä indikaattoria)
4. kulttuuri (1 yksittäinen indikaattori)

Tulosindikaattorit (6 kpl) mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä.

Tulosindikaattorit on valittu näiden periaatteiden mukaan:

- kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa indikaattoreihin
- eri ikäryhmät ovat edustettuina
- jotta kunnan väestörakenne, sairastavuus tai työttömyystilanne ei vaikuttaisi tulokseen, mitataan tulosindikaattoreissa lähtökohtaisesti muutosta

- tavoite on, että kunnat olisivat mahdollisimman paljon samalla viivalla ja niillä on mahdollisuus saada todettavia, hyviä muutoksia näissä asioissa aikaan.

Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden tai mittausajankohdan erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. (Lähde: THL)

Taulukko 6. Pyhäjärvi, HYTE-kertoimen indikaattoreita. Lähde: THL, Sotkanet 2.1.2023.			
	2020	2021	2022
HYTE-kerroin, 1–100	74	71	68
HYTE-kerroin euroa/asukas	20,1	20,1	19,4
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	93	93	91
Tulosindikaattorit, skaalattu HYTE-indikaattori*. Lähde: THL, Sotkanet 2.1.2023.			
	2020	2021	2022
Tulosindikaattorien keskiarvo (HYTE-kerroin)	55	49	46
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi	52	18	18
Ylipaino	76	56	56
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat	44	66	-
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat	37	48	57
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat	50	37	69
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65vuotta täyttäneillä	70	70	14

*Skaalattu hyte-indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu.

Pyhäjärven HYTE-kerroin vuonna 2022 on hieman pienempi kuin vuosina 2020 ja 2021 ja tämä vaikuttaa suoraan myös valtionosuuden lisäosan määrään (euroa/asukas). Verrattaessa naapurikuntiin HYTE-kerroin on kuitenkin vielä Pyhäjärvellä korkein, 68. Haapajärvellä vastaava luku on 57, Kärämäellä 66 ja Reisjärvellä 54.

2 Pohjoispohjalaisen ihmisen hyvinvointi

Pyhäjärven kaupunki on sitoutunut Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimukseen (2019–2025), joka ilmaisee sopijaosapuolten halun edistää ja kehittää pohjoispohjalaisten hyvinvointia. Pohjois-Pohjanmaan yhteistä hyvinvointityötä ohjaavat arvot ovat ihmislähtöisyys, rohkeus ja luovuus sekä yhdenvertaisuus.

Hyvinvointisopimus on hyväksytty kaupunginhallituksessa 30.9.2019.

Kumppanuussopimus sisältää yhteisen hyvinvointikäsityksen:

Pohjoispohjalaisen ihmisen hyvinvointi

Minä, pohjoispohjalainen ihminen, voin hyvin silloin, kun koen eläväni hyvää arkea ja mielekästä elämää.

Hyvinvointiini vaikuttavat jokapäiväiset arjen tarpeeni, askareeni, yhteisöni ja ympäristöt, joissa elän ja toimin. Oma toimintani ja arjen valintani vaikuttavat omaan, läheisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointiin.

Toivon tulevani kuulluksi, nähdyksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi ihmisenä enkä yksittäisten tarpeideni kautta.

POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittänyt 2021.

Lähde: POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittänyt 2021.
Viite: Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimus, hyväksytty khall. 30.9.2019. Pyhäjärven HYTE-työryhmä soveltaen.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnallinen hyvinvointifoorumi kokoaa vuosittain alueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijat yhteiseen kehittämistilaisuuteen. Tavoitteena on välittää viimeisintä tutkittua tietoa ja hyviä käytäntöjä, lisätä yhteistyötä ja kumppanuutta sekä antaa tunnustusta onnistuneista toimintatavoista. Järjestyksessään 15. hyvinvointifoorumi järjestettiin Pyhäjärvellä 2.11.2022 teemalla Muutos Nyt – Hyvinvointia luonnosta! Tilaisuudessa pureuduttiin lasten ja nuorten luontosuhteeseen sekä ympäristön, fyysisen aktiivisuuden ja terveyden yhteyksiin. Järjestäjinä olivat Pohjois-Pohjanmaan liitto yhteistyössä Metsähallituksen Luontopalvelujen ja Pyhäjärven kaupungin kanssa.

3 Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi

3.1 Lapset ja lapsiperheet

Pohjoispohjalaisen lapsen ja lapsiperheen hyvinvointi

Minä, pohjoispohjalainen ihminen, voin hyvin silloin, kun koen eläväni hyvää arkea ja mielekästä elämää.

Hyvinvointiini vaikuttavat jokapäiväiset arjen tarpeeni, askareeni, yhteisöni ja ympäristöt, joissa elän ja toimin. Oma toimintani ja arjen valintani vaikuttavat omaan, läheisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointiin.

Toivon tulevani kuulluksi, nähdyksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi ihmisenä enkä yksittäisten tarpeideni kautta.

Päämäärä:
"Voin hyvin ja olen tyytyväinen elämään. Minulla on hyvä arki ja mielekäs elämä."

POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittynyt 2021.

Pyhäjärvi siirtyi ensimmäisten kuntien joukossa maksuttomaan varhaiskasvatukseen 1.8.2020 alkaen. Tämä on yksi syy siihen, että varhaiskasvatustalouteen osallistumisaste on noussut tavoitteiden mukaisesti. Tällä hetkellä 0–6-vuotiaita on varhaiskasvatuksen tai avoimen varhaiskasvatuksen piirissä noin 200 lasta. Ruotasen ryhmäperhepäiväkotiin kunnostettiin tilat kolmannelle ryhmälle, joka aloitti toimintansa vuoden 2021 lopussa. 1.8.2022 voimaan tullut laki velvoitti kunnat laajentamaan kolmiportaisen tuen myös varhaiskasvatuksen puolelle.

Pyhäjärvellä on yksi alakoulu, jonka oppilaat on jaettu kahteen eri toimipisteeseen seuraavasti: 0.–4.-luokat ovat Ikosen kiinteistössä ja 5.–6. luokat Keskuskoulun yhteydessä. Molemmilla paikoilla on kaksi pienluokkaa. Lisäksi alakoulun puolella on valmistavan opetuksen luokka. Koronan jälkeen on pyritty kaikilta osin palaamaan ns. normaaliin tilaan lähiopetuksessa. Koulun puolella oppilaiden hyvinvoinnista vastaavat kaikki koululla työskentelevät aikuiset, mutta erityisesti yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä on se, joka tavoitteellisesti tekee työtä hyvinvoinnin eteen koululla. Oppilaat taas pääsevät vaikuttamaan kouluyhteisöön oppilaskunnan kautta.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu alakoululla reilun kuukauden välein. Mukana ovat mm. rehtori, vararehtori, laaja-alaiset erityisopettajat, terveydenhoitajat, kuraattorit ja koulupsykologi. Ryhmän keskeinen tehtävä on kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen, arviointi ja kehittäminen. Oppilashuoltoryhmässä käsiteltävät asiat muotoutuvat koulun tarpeiden mukaan. Teemoina voivat olla esim. kiusaaminen, oppituntien työrauha, mielenterveysongelmat, luvattomat poissaolot, koulussa esiintyvä väkivalta, näpistyksiset, perheväkivalta, päihteiden käyttö, oppilasryhmien ryhmäytyminen, koulun yleinen

turvallisuus ja oppilashuollon toteutuminen. Ryhmä suunnittelee toimia ongelmien vähentämiseksi ja toimii opettajien tukena ongelmatilanteissa.

Vuonna 2022 aiheina olivat mm. poissaolot, kiusaaminen ja MOVE! -mittausten tulokset. Syksyllä 2022 toteutettiin Ikosen koulun viidennellä luokalla valtakunnalliset MOVE! -mittaukset. MOVE! mittaa fyysistä toimintakykyä ja sen tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä kunnosta huolehtimiseen. Mittaukset tehdään vuosittain 5. ja 8. luokalla. Tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi erilaisten hyvinvointitoimenpiteiden suunnittelussa. Pyhäjärvellä 5.-luokkalaiset suoriutuivat mittauksista pääsääntöisesti vähän valtakunnan keskitasoa huonommin. Ylävartalon kohotuksessa ja etunojapunnerruksissa jäätii reilustikin alle keskitason. Liikkuvuutta mittaavissa osioissa 5.-luokkalaiset suoriutuivat vähän paremmin kuin samanikäiset keskimäärin. Vuodelle 2023 on mietinnässä keinoja, joilla oppilaita saataisiin liikutettua enemmän koulupäivän aikana.

Alakoululla oppilaskunnat toimivat erikseen molemmissa yksiköissä. Oppilaskuntaan kuuluvat kaikki koulun oppilaat. Oppilaskunnan hallitus on demokraattisesti valittu toimielin, joka edustaa kaikkia koulun oppilaita. Hallitus johtaa oppilaskunnan toimintaa, jonka toteuttamiseen otetaan kaikki mukaan. Kaikki oppilaat ovat oppilaskunnan ja kouluyhteisön tasavertaisia jäseniä, ja jokaisella on oikeus vaikuttaa omiin asioihinsa. Oppilaskunnan tukena toimii ohjaava opettaja (Ikosen koululla kaksi opettajaa/ yksikkö), joka huolehtii myös yhteydenpidosta muihin opettajiin ja rehtoriin. Oppilaskunta on tärkeä osa koulua, aivan kuten opettajat, rehtori ja muu koulun henkilökunta.

Oppilaskunnan kautta oppilaiden on mahdollista saada äänensä kuuluviin heitä koskeissa asioissa ja vaikuttaa kouluyhteisönsä kehittämiseen. Oppilaskunta edistää niin oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä kuin vuorovaikutusta ja yhteistyötä kaikkien kouluyhteisön jäsenten välillä. Oppilaskunta on oppilaille paikka harjaantua käyttämään neuvottelu- ja vaikuttamistaitoja elämää varten. Tärkeää on, ettei oppilaiden osallisuus jää vain näennäisdemokraattiseksi kuulemiseksi, vaan oppilailla on aidot vaikuttamismahdollisuudet koulussa tehtäviin päätöksiin. Jos oppilaat huomaavat jonkin epäkohdan koulussa, yksittäinen oppilas voi oppilaskunnan kautta välittää viestiä eteenpäin rehtorille.

5.–6. -luokkien oppilaskunnan hallitus keräsi syksyllä 2022 adressin välipalojen monipuolistamiseksi. Adressiin kerättiin liki kaikkien oppilaiden nimet. Hallituksen puheenjohtaja ja sihteeri toimittivat adressin saatekirjeineen henkilökohtaisesti hyvinvointijohtajalle. Tämän seurauksena saatiin loppusyksyn ajan kerran viikossa monipuolisempi välipala (1.–4. luokkien puolella oli jo aikaisemmin monipuolistettu välipaloja). Oppilaskuntatoiminta on aktiivista ja oppilaat näkevät, että sillä on todellista vaikutusta. Ikosen alakoululla oppilaskunnat järjestävät yhteistä toimintaa ja yhteisiä tapahtumia sekä koko alakoululla että omassa yksikössään. Oppilaskunnat ovat järjestäneet mm. erilaisia teemapäiviä, ystävänpäivä- ja vapputapahtumia sekä kyselyt esim. välituntiliikuntavälineistä ja toiveruokapäivän ruoasta. Yläkoululla on toiminut syksystä 2022 lähtien kouluvalmentaja Tiina Haapapuro, joka on osaltaan tukenut myös 5.–6. -luokkien oppilashuoltotyötä.

Myös Salmen koululla toiminta normalisoitui kevätlukukaudella 2022, kun koronarajoitukset lieventyivät. Oppilaat pystyivät osallistumaan joukkotapahtumiin koulutoiminnan puitteissa. Lukuvuodelle 2022–2023 suunniteltiin erityisopetuksen pienryhmän perustamista, mutta rekrytoinnissa ilmenneiden haasteiden vuoksi ryhmä ei toteutunut. Erityisen tuen tarpeeseen vastattiin kohdentamalla koulunkäynnintuen resursseja (laaja-alainen erityisopetus ja koulunkäynnin ohjaajat) tukea tarvitseville erityisen tuen oppilaille. Tarve laaja-alaiselle erityisopetukselle kasvaa ja lisäksi myös tehostetun tuen piirissä oleville oppilaille tulee tarjota erityisopetuksen resurssia. Pienryhmän perustamista suunnitellaan lukuvuodelle 2023–2024.

Vuonna 2022 oppilashuoltopalvelut toteutuivat kaupungin omina palveluina. Koulun oppilashuoltopalvelut koostuivat koulupsykologin sekä kahden koulukuraattorin ja kouluterveydenhoitajan palveluista. Koulukuraattoripalveluita oli käytettävissä 1,5 henkilötyövuotta. Toinen koulukuraattoreista toimi Salmen koululla, Ikosen koululla sekä varhaiskasvatuksen ryhmien parissa. Oppilashuollossa vastattiin osaltaan lasten ja nuorten ennaltaehkäisevään psykososiaalisen tuen tarpeeseen ja hoidettiin myös lieviä ja keskivaikeita mielenterveyden häiriöitä yhteistyössä kouluterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kanssa. Koulupsyykkäritoiminta jatkui vuonna 2022, mutta muuttui kouluvalmentajatoiminnaksi syksyllä 2022. 5.–9.-luokkalaiset saavat koulupsyykkäarin palveluja kerran viikossa Sitouttavan koulu yhteistyön -hankkeen kautta. Kouluterveyskysely tehdään seuraavan kerran huhtikuussa 2023.

Kouluruokailulla tuettiin lasten ja nuorten tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaille oli mahdollisuus osallistua kouluruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen. Ruokapalvelujen kouluruokakysely toteutettiin toukokuussa 2021. Lisäksi vuosiluokat äänestivät toiveruokapäivän suosikkiaan kerran kuuden viikon kiertävällä ruokalistalla. Yhteistyössä koulun ja ruokailusta vastaavan henkilöstön, oppilaan, huoltajan ja kouluterveydenhuollon henkilöstön kanssa sovittiin tukitoimista ja seurannasta oppilaan yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa.

Peruspalvelukuntayhtymä Selänne oli aktiivisesti mukana hyvinvointialueen valmistelussa. Selänteessä olivat käytössä Esikko- ja Voimaperheet -menetelmät. Esikko tarjoaa tukea ja apua varhaiseen kielen- ja puheenkehitykseen. Voimaperheet-toimintamalli on Turun yliopiston lastenpsykiatrian kehittämä varhaisen vaiheen ja matalan kynnyksen vanhemmuuden tukiohjelma. Selänteessä Voimaperheet-toimintamallia tarjottiin ensisijaisesti neljävuotiaiden lasten perheille ja universaalia vanhemmuuden tukea kaikille kolmivuotiaiden lasten perheille. Lisäksi tarjottiin universaalia mahdollisuutta digitaaliseen ohjaukseen Perhepolku®-alustalla hyvinvointialueen yhteiskokeiluna. Verkkokurssien tavoitteena on tarjota tukea ja ohjausta vanhemmille matalalla kynnyksellä, vahvistaa vanhemman myötätuntoa itseään kohtaan, tukea parisuhteen myötätuntoista vuorovaikutusta sekä vahvistaa myötätuntoista vanhemmuutta.

Perhekeskuksen palveluiden tavoitettavuuden parantamiseksi Ppky Selänteessä oli käytössä Lapsiperheiden Pyydä Apua -nappi. Tavoitteena oli saada lapsiperheiden palvelut koordinoitua selkeäksi kokonaisuudeksi, jossa toimijoiden verkosto pystyy auttamaan nopeasti ja tehokkaasti apua tarvitsevaa perhettä / lasta. Lisäksi käytössä oli niin kutsuttu huolentunnistamisen malli.

Perheneuvolan perustehtävää eli kasvatus- ja perheneuvontaa vahvistettiin. Perheneuvolassa työskentelee nykyään sosiaalityöntekijöiden lisäksi sosiaaliohjaaja, jonka työskentelyssä on erityisesti panostettu jalkautumista asiakkaiden arkiympäristöön. Lasten ja nuorten psykiatrisen sairaanhoitajan työpanos on puolestaan pystytty ohjaamaan psyykkisesti oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi. Näin pystytään varmentamaan lapsille, nuorille ja perheille oikea-aikainen ja oikeanlaisen osaamisen omaavan ammattilaisen tuki.

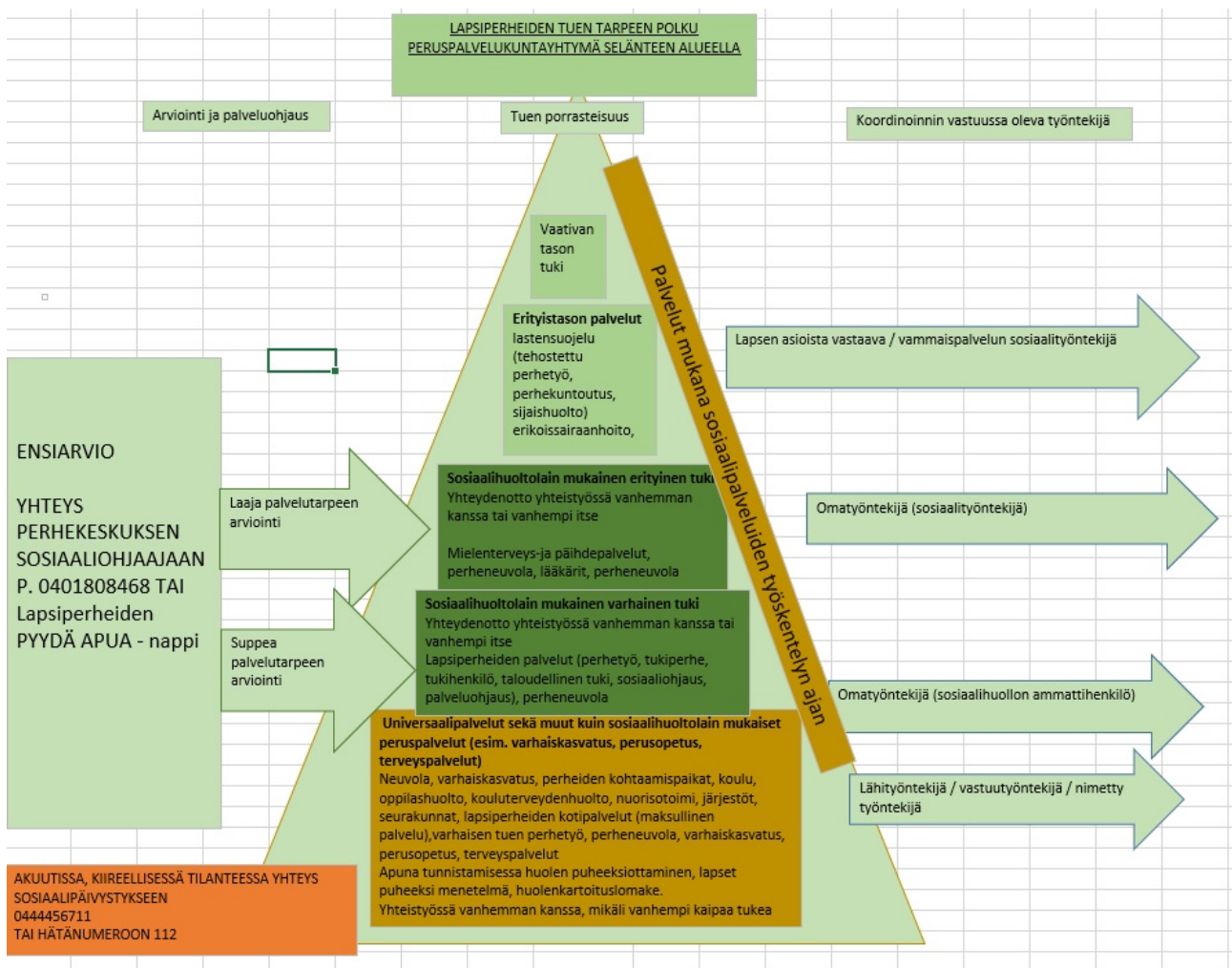
Koronarajoitusten poistuttua Selänten alueella käynnistettiin Ihmeelliset vuodet -vanhempainryhmä, johon osallistujat sitoutuivat esimerkillisesti ja olivat tyytyväisiä ryhmän antiin. Toisaalta ryhmämuotoisen toiminnan järjestäminen vanhemmille hakee vielä muotoaan ja osalle vanhemmista ryhmätoimintaan osallistuminen on vieraampi tapa saada tukea vanhemmuuteen, joten strukturoidun ryhmätoiminnan juurruttamistyötä on vielä tehtävänä. Vanhempien vapaamuotoinen vertaistuki

perhekeskuksen kohtaamispaikan Aarnolan tiloissa menetti vuoden 2022 aikana jonkin verran suosiotaan Pyhäjärven tarjoaman ilmaisen varhaiskasvatuksen seurauksena. Tärkeää hyvinvoinnin edistämistä tehdään yhteistyössä sekä kaupungin että kolmannen sektorin kanssa ja tähän yhteistyöhön tulee panostaa vahvasti myös hyvinvointialueella.

Ppky Selänteessä oli käytössä Neuvokas perhe -menetelmä, joka on valtakunnallinen lapsiperheiden elintapaohjausmenetelmä. Neuvokas perhe toimintaa jatkettiin neuvoloissa elintapaohjauksen tukena. Hyvinvointineuvolan suunnittelu ja toiminnan kehittäminen on yhteistyötä monen tahon kanssa, kuten kouluterveydenhuollon, lastenneuvolan ja Pyhäjärven liikuntapalveluiden kanssa. Hyvinvointineuvola on nostettu myös tulevan hyvinvointialueen kehittämisessä hyväksi käytännöksi ja sen jatkokehittäminen koko hyvinvointialueelle on käynnissä.

Ppky Selänteen vammaispalvelut järjestivät kehitysvammaisten lasten perheille Portaati-ohjausta. Ohjauksen avulla perheet ja varhaiskasvatuksen henkilökunta saivat apua lapsen kehityksen tukemiseen. Vammaispalvelut järjestivät yhteistyössä sivistystoimen kanssa kouluikäisille kehitysvammaisille aamu- ja iltapäivähoitoa yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Lisäksi kehitysvammahuolto järjesti koululaisten päivähoitoa koulujen loma-aikoina tarpeen mukaan. Näihin palveluihin tulee jatkossakin panostaa, jotta perheet jaksavat kiireisen arjen. Perheiden jaksamisen tueksi tarjotaan erityishuoltona myös tilapäishoitoa lapsille.

Lapsiperheen tuen polku Selänteen alueella

Lähde: Hyte/LAPE työryhmä / PPKY Selänne, päivitetty 2021.

Pyhäjärven LAPE-työryhmä toimii osana HYTE-ryhmää.

Perhekeskus Pyhäjärven näkökulmasta:

- Perhekeskus-toimintamalli (palveluiden verkosto) sisältää Pyhäjärvellä perhekeskuksen kohtaamispaikka Aarnolan lisäksi paljon muutakin. Hyvinvointineuvola tukee osaltaan Perhekeskustoimintamallia, joka toimii Pyhäjärvellä osin fyysisenä (kohtaamispaikat, sosiaali- ja terveystoimen integrointi samoihin tiloihin) ja osin verkostomaisena (asiakkaan tarpeisiin pohjautuen).
- Varhaiskasvatus ja koulu hyvinvoinnin tukena
- Selänne on kehittänyt lastensuojelun systeemistä toimintamallia, lapsiperheiden sosiaalipalveluja, palveluohjauksen toimintaa ja eroneuvolapalvelua.

Perhekeskus Pyhäjärvellä on lasten, nuorten ja perheiden palvelujen verkosto ja palveluiden kokonaisuus, joka koostuu Selänteen tuottamista sote -palveluista, kaupungin sekä järjestöjen ja seurakuntien palveluista ja toiminnoista. LAPE-toiminnan arvot Pyhäjärvellä ovat 1) perhekeskeisyys, 2) tasa-arvoisuus, 3) inhimillisyys ja 4) tasa-arvoisuus.

Johtaminen ja koordinointi: Vastuhenkilönä toimii Pyhäjärven kaupungin hyvinvointijohtaja.

Perhekeskuksen tehtävät:

- Yhteensovittaa kaupungin ja Selänteen sekä järjestöjen ja seurakuntien palveluita ja toimintaa
- Luoda rakenteita ja sisältöä lapsi- ja perhepalveluihin
- Koota yhteen lapsille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä edistävät, kasvua ja kehitystä edistävät sekä varhaisen tuen ja hoidon palvelut

Verkoston palvelut ja toiminnot:

Perhekeskus verkostoi nyt osittain erillään olevia palveluja siten, että jokainen lapsi ja perhe saa tarvitsemansa tuen ja avun.

Perhekeskukseen kuuluvat:

- äitiys- ja lastenneuvolan sekä ehkäisyneuvolan terveydenhoitajan ja lääkärin palvelut
- lapsiperheiden perhetyö ja kotipalvelu
- puhe-, toiminta- ja fysioterapeutin sekä tarvittaessa ravitsemusterapeutin palvelut
- kasvatus- ja perheneuvolan psykologin ja sosiaalityöntekijän palvelut
- lastenvalvojien palvelut
- lapsiperheiden sosiaalityö -palvelut
- erikoissairaanhoidon asiantuntemus ja lastensuojelun tuki
- avoimen kohtaamispaikan palvelu Aarnola

Perhekeskukseen kehitetään palveluja myös kouluikäisille ja nuorille. Perhekeskuksen palveluverkostoon kuuluvat lisäksi varhaiskasvatus, kunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta, seurakunnat ja järjestöt.

Yhteistoiminta perhekeskuksen toimijoilla:

- Perhekeskuksen työntekijät tekevät työtä tiiviisti yhdessä. Näin perheen tarvitsema asiantuntemus saadaan perheelle nopeasti ja joustavasti.
- Perhekeskus toimii lähipalveluperiaatteella, joka tarkoittaa sitä, että palvelut ovat helposti saavutettavissa lasten ja perheiden arkiympäristöjen läheisyydessä sekä ovat toimivien kulku- ja liikenneyhteyksien päässä tai jalkautuvat kotiin.
- Palveluja tuotetaan myös verkkopalveluina (Pyydä Apua -nappi, VideoVisit, Chat-kokeilu perheneuvolassa ja lasten ja nuorten psykiatrisilla sairaanhoitajilla).

Muuta:

- Lapset puheeksi -keskustelujen käytännöistä on sovittu ja seurannasta vastaavat viranhaltijat on nimetty.
- Perhekeskuskäsikirja päivitettiin syksyllä 2022.

3.2 Nuoret

Pohjoispohjalaisen nuoren hyvinvointi

Minä, pohjoispohjalainen ihminen, voin hyvin silloin, kun koen eläväni hyvää arkea ja mielekästä elämää.

Hyvinvointiini vaikuttavat jokapäiväiset arjen tarpeeni, askareeni, yhteisöni ja ympäristöt, joissa elän ja toimin. Oma toimintani ja arjen valintani vaikuttavat omaan, läheisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointiin.

Toivon tulevani kuulluksi, nähdyksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi ihmisenä enkä yksittäisten tarpeideni kautta.

POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittänyt 2021.

Pyhjärven lukio on ainoa Pyhjärvellä toimiva toisen asteen oppilaitos. Vuonna 2022 9. luokan päättäneistä noin 40 % jatkoi opintojaan lukiossa. Elokuussa 2022 lukion aloitti toinen ikäluokka, joka on oikeutettu maksuttomaan toisen asteen koulutukseen. Viimeisimmän kouluterveyskyselyn (2021) mukaan pyhjärviset lukiolaiset olivat tyytyväisempiä omaan elämäänsä kuin lukiolaiset koko maassa keskimäärin, mutta pitivät vähemmän koulunkäynnistä verrattuna koko maan keskiarvoihin. Seuraava kouluterveyskysely toteutetaan keväällä 2023.

Ppky Selänteen vammaispalvelut teki tiivistä yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa auttaakseen opiskelijoiden asioiden järjestelyssä ja tukeakseen nuorten mahdollisimman itsenäistä

selviytymistä. Näillä toimilla pystytään ehkäisemään syrjäytymistä ja mahdollistetaan jokaiselle nuorelle oman toiveen mukainen elämä.

Nuorten vaikuttajaryhmä koostuu pyhäjärvisistä 13–18-vuotiaista nuorista. Ryhmän tehtävä on tuoda nuoria koskevia asioita esille ja toteuttaa nuorten ideoimia asioita yhteistyössä mm. kaupungin nuorisopalveluiden sekä yhteistyötahojen kanssa. Vaikuttajaryhmä osallistui vuonna 2022 mm. Kihupäivien esiintyjän valintaan ja nuorten vaikuttajaryhmän toiminta alkoi tauon jälkeen aktiivisena syksyllä 2022. Mukana on kahdeksan nuorta. Ryhmän edustaja oli mukana myös Pohjois-Pohjanmaan maakunnallisen nuorisovaltuusto POPNUVA:n kokouksissa.

Taulukko 7. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Lähde: Sotkanet, 26.1.2023.

Alue/Kunta	Vuosi				
	2017	2018	2019	2020	2021
Koko maa	8,1	7,9	7,5	7,3	7,9
Pohjois-Pohjanmaa	6,6	7,2	6,5	6,3	6,4
Pyhäjärvi	9,5	9,2	6,5	6,4	8,1
Haapajarvi	8,2	8,1	6,4	6,3	8,3
Kärsämäki	7,3	7,3	8,2	6,1	7,2
Reisjärvi	7,5	5,2	5,3	4,2	5,1

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden nuorten prosentuaalinen määrä oli laskusuunnassa vuodesta 2017 lähtien, mutta nousi hieman vuoteen 2021 tultaessa. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen johtuu siitä, että nuori ei ole saanut opiskelupaikkaa tai toisen asteen opinnot ovat keskeytyneet. Pyhäjärven kaupungin organisoiman etsivän nuorisotyön kautta pyritään tavoittamaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia sekä muutoin erilaista apua ja tukea tarvitsevia nuoria. Vuosittain etsivässä nuorisotyössä työskennellään noin 50 nuoren kanssa, joista 20-vuotiaita tai sitä nuorempia on noin 83 %. Nuorilta saadun palautteen mukaan nuoret kokivat saaneensa apua mm. elämänhallintaan, sosiaalisiin taitoihin sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksiin.

Etsivä nuorisotyö ja Työntalo Namon työskentelivät koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten kanssa suunnitellen vaihtoehtoisia opintopolkuja, saadakseen keskeytyneet opinnot jatkumaan tai nuoret siirtymään kohti työelämää. Työntalo Namolla toteutettiin opinnollistamista Paikkojärjestelmällä. Näin jo kertynyt osaaminen tehtiin näkyväksi. Lisäksi Työntalo Namon toimi yhteistyössä eri oppilaitosten kanssa usean eri alan opiskelijoiden näyttö- ja koulutussovimusympäristönä.

Taulukko 8. Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta. Lähde: Sotkanet, 26.1.2023.

Alue/Kunta	Vuosi					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Koko maa	17,0	14,4	12,2	11,5	16,7	14,0
Pohjois-Pohjanmaa	22,6	19,6	15,8	14,9	19,6	16,0
Pyhäjärvi	16,1	13,3	14,4	18,5	24,2	18,7

Haapajärvi	17,5	11,9	12,1	10,4	13,9	7,9
Kärsämäki	14,4	17,3	13,3	13,3	19,6	14,0
Reisjärvi	14,4	12,0	8,5	9,0	12,8	9,2

Nuorisotyöttömien määrä oli vuonna 2021 18,7 %. Nuorisotyöttömyys oli hieman korkeampi kuin koko maassa ja Pohjois-Pohjanmaalla keskimäärin ja jopa huomattavan korkea verrattuna naapurikuntiin Haapajärveen ja Reisjärveen. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen heijastuu myös nuorisotyöttömyyteen. Nuorisotyöttömillä on käytössä samat TE-toimiston palvelut kuin muillakin työttömillä. Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllistämistä edistettiin vuonna 2022 kunnan järjestämistä vastuulle kuuluneen lakisääteisen kuntouttavan työtoiminnan avulla sekä tarjoamalla paikallisille nuorille kesätöitä kunnan omissa yksiköissä ja myöntämällä kesätyöseteleitä nuorten työllistämiseksi paikallisiin yrityksiin ja järjestöihin.

3.3 Työkäiset

Pohjoispohjalaisen työkäisen hyvinvointi

Minä, pohjoispohjalainen ihminen, voin hyvin silloin, kun koen eläväni hyvää arkea ja mielekästä elämää.

Hyvinvointiini vaikuttavat jokapäiväiset arjen tarpeeni, askareeni, yhteisöni ja ympäristöt, joissa elän ja toimin. Oma toimintani ja arjen valintani vaikuttavat omaan, läheisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointiin.

Toivon tulevani kuulluksi, nähdyksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi ihmisenä enkä yksittäisten tarpeideni kautta.

POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittänyt 2021.

Taulukko 9. Pyhäjärven työlliset ja työttömät tilanne. Lähde: ELY-keskus, työllisyyskatsaus, koonti työllisyyskoordinaattorilta.

Tilanne	Vuosi				
	30.7.2020	30.4.2021	30.9.2021	30.6.2022	30.12.2022
Työvoima	1949	1900	1900	1883	1883
Työllisten määrä	1689	1633	1694	1674	1650
Työttömät työnhakijat	260	267	206	209	233
Alle 25-vuotiaat työttömät	31	35	19	16	27
Työttömyysprosentti	13,3	14,1	10,8	11,1	12,4
Avoimet työpaikat	8	18	25	37	27
Työmarkkina tuen kuntaosuus, €	20,164	21,951	25,355		

Pyhäjärven työllisyyspalvelujen toiminta on Pyhäjärven kaupungin tarjoamaa maksutonta ohjaus- ja neuvontapalvelua niin pyhäjärvisille työnhakijoille kuin lähialueen yrityksille ja yhdistyksille. Toiminnan tarkoituksena on löytää työnhakijoille sopivia palvelu- ja työllistymispolkuja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Pyhäjärven työllisyyspalvelut pyrkii auttamaan työttömäksi jääneitä henkilöitä mm. työpaikan löytämisessä, asiakkaalle sopivan työllistymistä edistävän palvelun saamisessa tai työ- ja toimintakyvyn selvittelyssä. Elokuussa 2018 aloittanut työllisyyskoordinaattori auttaa löytämään työkokeilu- ja palkkatukipaikan ja koordinoi kaupungin palkkatuki- ja velvoitetöyöllistämistä. Työllisyyskoordinaattorin tehtäviin kuuluu myös Pyhäjärvi-lisän myöntäminen, nuorten kesätyöllistäminen, verkostoyhteistyö ja toiminnan koordinointi sekä Ukrainasta sotaa paenneiden kuntakoordinaattorin työ.

Pyhäjärven kunta, Ppky Selänne ja Kajaanin ammattikorkeakoulu aloittivat syksyllä 2022 yhteistyössä sairaanhoitajienkoulutuksen Pyhäjärvellä. Opinnoilla pyritään takaamaan ammattitaitoisen hoitohenkilökunnan saanti alueella. Koulutus järjestetään monimuoto-opintoina, jotka on mahdollista suorittaa työn ohessa. Koulutuspaikkoja on yhteensä 30, ja koulutus kestää 3,5 vuotta.

Työntalo Namon työpajatoiminnan tavoitteena on saada valmentautuja osaksi yhteisöä. Elämän ja arjenhallinnan tukeminen on työpajan tärkeimpiä tehtäviä Työpajan monialaiset pajat (keittiö/catering, media, kädentaito ja entisöinti, pesula ja puhtaanapito, puutyö, ulkoalueiden kunnossapito) tarjoavat mahdollisuuden päästä kokeilemaan erilaisia työtehtäviä. Työpajalla kestävä kehityksen ajattelumalli ohjaa niin materiaalin ja tuotteistuksen kuin sosiaalisen toiminnan osalta. Sosiaalinen kestävä kehitys näkyy yhteisöllisinä toimintamuotoina sekä valmentautujien omaan tulevaisuuteen vaikuttamisen mahdollisuuksien luomisena.

Keväällä 2020 koronapandemia sulki Työntalo Namon kuntouttavan työtoiminnan, mutta tilalle käynnistettiin nopeasti valmentautuvien kontaktoiva palvelu (puhelukäyttö ja tapaamiset ulkona), joka toimi läpi koronasulun. Koronasulun jälkeen toiminta käynnistyi normaalista poiketen kahdessa neljän tunnin vuorossa, jolloin toimintaryhmien koot pysyivät rajoitusten mukaisina. Vuodesta 2021 alkaen palattiin normaaliin yhteen vuoroon. Toiminnassa mukana oli vuonna 2021 52 henkilöä, joista nuoria oli 13 ja 2022 68 henkilöä, joista nuoria oli 21.

Ppky Selänne järjesti kehitysvammaisille päivä- ja työtoimintaa yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Päivätoiminta toteutettiin työkeskus Pyhähiidessä. Työtoimintaa järjestettiin asiakkaan kykyjen ja oman toiveen mukaan joko työkeskuksella tai tavallisilla työpaikoilla avotyönä. Vuoden 2022 aikana löydettiin usealle kehitysvammaiselle avotyöpaikka. Lisäksi omassa asunnossaan asuville kehitysvammaisille järjestettiin tuettua asumista itsenäisen selviytymisen tueksi. Näillä toimenpiteillä ylläpidetään ja kuntoutetaan toimintakykyä sekä edistetään hyvinvointia.

Taulukko 10. Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Lähde: Sotkanet, 26.1.2023.

Alue/Kunta	Vuosi					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Koko maa	7,2	6,9	6,7	6,6	6,5	6,3
Pohjois-Pohjanmaa	9,1	8,8	8,7	8,5	8,4	8,1
Pyhäjärvi	16,9	15,9	15,5	15,1	15,2	14,6
Haapajärvi	12,3	12,1	12,0	12,0	11,4	11,4
Kärsämäki	14,1	14,2	12,7	13,1	12,5	11,8

Reisjärvi	13,3	12,7	12,4	12,4	12,2	11,8
-----------	------	------	------	------	------	------

Pyhäjärvellä työkyvyttömyyseläkettä vuonna 2021 sai 14,6 % 25–64-vuotiaista (2020, 15,2 %), joka oli vertailukuntia ja Pohjois-Pohjanmaata korkeampi. Koko maassa työkyvyttömyyseläkettä sai 6,3 % väestöstä. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle jääneiden osuus oli Pyhäjärvellä vuonna 2021 7,0 % (2020, 7,0 %), Pohjois-Pohjanmaalla 4,3 % (2020, 4,4 %) ja koko maassa 3,3 % (2020, 3,4 %).

Selänteen palveluksessa olevat sydän- ja diabeteshoitajat sekä fysioterapeutit ovat saaneet Vaikuttavaan elintapaohjaukseen koulutusta Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin hallinnoiman Vesote-hankkeen kautta. Vuonna 2022 kohdennettuja liikuntapalveluja tuottivat monet järjestöt, yritykset ja kaupunki kaikille ikäryhmille, myös työkäisille. Kaupunki työnantajana tarjoaa vuosittain määritellyllä euromäärällä TYKY seteleitä työntekijän käyttöön, joita voi käyttää kulttuuriin ja liikuntaan.

Ennalta ehkäisevä päihdetyö kuuluu jokaiselle toimijalle hyvinvointityön kentällä. Pyhäjärven kaupunki ja Ppky Selänne ovat yhteistyössä päivittäneet Ehkäisevän Päihdetyön suunnitelmaa. Suunnitelma ei tullut valmiiksi vuoden 2022 aikana, joten sen työstämistä jatketaan vuonna 2023. Samoin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittäminen on työn alla. Vuodesta 2019 lähtien Pyhäjärvellä toteutettiin vuosittain Ehkäisevän päihdetyön viikko, jolloin useiden eri toimijatahojen yhteistyönä toteutettiin tapahtumia hyvinvointiin ja ennaltaehkäisevään päihdetyöhön liittyen. Vuonna 2022 Ehkäisevän päihdetyön viikkoa ei järjestetty johtuen puuttuvasta koordinoititahosta ja kaupungin henkilöstövajeesta, mutta pyrkimyksenä on jatkaa Ehkäisevän päihdetyön viikon järjestämistä vuonna 2023.

Taulukko 11. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä. Lähde: Sotkanet, 19.1.2023.

Alue/Kunta	Vuosi				
	2017	2018	2019	2020	2021
Koko maa	2,8	2,9	2,7	2,8	2,7
Pohjois-Pohjanmaa	1,8	1,9	1,8	1,8	1,7
Pyhäjärvi	1,4	1,9	2,3	2,0	1,9
Haapajärvi	1,9	1,8	1,4	1,6	1,6
Kärsämäki	0,9	1,4	1,1	1,6	1,2
Reisjärvi	0,8	1,3	1,3	1,4	0,7

Perustoimeentulotuki on Kelan hoidettavana, mutta kunnat myöntävät täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen. Toimeentulotukea saavien määrä oli Pyhäjärvellä vuonna 2021 lähikuntiin verrattuna korkeahko, mutta koko maan tilanteeseen verrattuna kuitenkin kohtalaisen hyvä. Sosiaalitoimi onkin tiivistänyt entisestään yhteistyötä Kelan kanssa, jotta vaikeimmassa asemassa olevien asiakkaiden tilannetta pystytään moniammatillisen ja tiiviin yhteistyön kautta tehokkaammin parantamaan.

Pyhäjärvellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä on huomattavan korkea, mikä luonnollisesti lisää pienituloisuutta ja riskiä toimeentulotuen pitkäaikaiseen tarpeeseen. Edelleen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja panostamista etenkin ennaltaehkäiseviin palveluihin, jotta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien määrä pysyisi kohtuullisena. Vuodesta 2014 lähtien

työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on hiljalleen koko maassa laskenut ja tämä laskeva trendi näkyy myös Pyhäjärvellä.

Mielenterveyspalveluissa toiminta toteutui suunnitellusti ja asiakkaiden tarvitsemaan apuun pystyttiin vastaamaan nopeasti. Päihdepalveluissa korvaushoidon tarve oli lisääntymässä. Kotikuntoutuksen ja päivätoiminnan avulla tarjottiin tukea kotona selviämiseen silloin, kun mielenterveyden tai päihdepuolen haasteet asettivat esteitä toimintakyvylle. Kotikuntoutuksen kehittämistä tehtiin laajasti ja se kytkettiin aikaisempaa selkeämmin mm. päivätoiminnan sekä Pyhäjärvellä sijaitsevan palveluasumisen yksikkö Ryhmäkodin toimintaan.

3.4 Ikäihmiset

Pohjoispohjalaisen ikäihmisen hyvinvointi

Minä, **pohjoispohjalainen ihminen**, voin hyvin silloin, kun koen eläväni hyvää arkea ja mielekästä elämää.

Hyvinvointiini vaikuttavat jokapäiväiset arjen tarpeeni, askareeni, yhteisöni ja ympäristöt, joissa elän ja toimin. Oma toimintani ja arjen valintani vaikuttavat omaan, läheisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointiin.

Toivon tulevani kuulluksi, nähdyksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi ihmisenä enkä yksittäisten tarpeideni kautta.

POPmaakunta ja Pohjois-Pohjanmaan liitto soveltaneet lähteestä Marika Kunnari 2017. POPsote päivittänyt 2021.

Vuonna 2022 65 vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus pyhäjärvisistä oli noin 37 %, ja vuoteen 2040 mennessä se tulee olemaan arviolta 41 %. Yli 85-vuotiaiden osuus väestöstä tulee nousemaan suhteellisesti vieläkin enemmän. Tällä hetkellä heidän osuutensa pyhäjärvisistä on alle 6 % ja vuoteen 2040 mennessä määrän arvioidaan olevan yli 11 % väestöstä. (Sotkanet, väestörakenne. Viitattu 26.1.2023.) Tämä vaikuttaa selkeästi ikäihmisten palvelujen tarpeisiin. Koska iäkkäiden suhteellinen osuus väestöstä kasvaa, tärkeässä asemassa on ennaltaehkäisevän ja osallistavan toiminnan järjestäminen.

Eläkettä saavien tulotaso on ollut maltillisessa nousussa. Pyhäjärvisien keskimääräinen kokonaiseläke oli vuoden 2021 lopussa 1510 euroa kuukaudessa. Pohjois-Pohjanmaan sama summa oli 1628 euroa ja koko maan tasolla 1763 euroa. (Sotkanet, keskimääräiset kokonaiseläkkeet. Viitattu 26.1.2023.) Pyhäjärvellä ei ole käytettävissä kokemustietoa, miten ikäihmiset kokevat tulojensa riittävän tarpeellisiin menoihin.

Ppky Selänteelle laadittiin Vanhuspalveluiden suunnitelma vuosille 2022–2025 yhteistyössä kuntien vanhusneuvostojen kanssa. Siinä painopisteenä oli ennaltaehkäisevä ja kuntouttava toiminta sekä

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen tavoite, että ikääntyvät ihmiset voisivat elää turvallisen, mielekkään ja kokonaisen elämän omassa kodissaan. Vanhuspalvelusuunnitelman mukaisia seurantaindikaattoreita avataan vuosittain.

Vuosi 2022 oli koronan jälkeen jo eräänlaista heräämistä ”normaaliin” toimintaan. Kuntalaiset osallistuivat järjestötoimintaan ja tapahtumiin. Ppky Selänne järjesti kahden vuoden tauon jälkeen 75 vuotta täyttävälle syntymäpäiväjuhlan 27.4.2022. Tällöin juhlittiinkin kolmen vuoden syntymäpäiväsankareita yhtä aikaa. Samalla oli kaikille avoimet Ikäihmisten palvelumessut Haapajärvellä. Myös vanhusneuvostot jalkautuivat, ja matalan kynnyksen palvelupisteiden toiminta avattiin uudelleen. Pyhäjärven kotihoidon henkilöstö järjesti asiakkailleen kesäisen virkistyspäivän ja muitakin tapahtumia oli mukavasti.

Ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa toimintaa järjestettiin yhteistyössä järjestöjen ja kolmannen sektorin sekä kuntatoimijoiden kanssa. Näistä hyvinä esimerkkeinä ovat Pyhäjärven liikuntatoimen ryhmätoiminnat ja Selänteen kuntoutuksen kuntosali- ja liikuntaryhmät. Myös Pyhäjärven liikuntatoimen ylläpitämä liikuntaneuvojan toiminta on ollut edistyksellistä. Ikääntyvät lähtivät aktiivisesti mukaan toimintoihin pandemia-ajan jälkeen.

Selänteessä toimi kotikuntoutustiimi, jonka yhteydessä oli yhden luukun periaatteella myös palveluohjaus. Palveluohjauksen numerosta sai ohjausta ja neuvontaa kaikkiin iäkkäiden palveluihin liittyen. Tarpeen mukaan asiakkaan luona tehtiin kotikäynti ja palvelutarpeen arviointi ja yhdessä asiakkaan ja läheisten kanssa suunniteltiin asiakkaan toimintakykyä tukevia toimintoja. Kuntalaisille järjestettiin myös matalan kynnyksen palvelupiste, jossa sai ohjausta ja neuvontaa ikäihmisten palveluista. Palvelupisteissä oli myös aihealueittain asiantuntijoita kertomassa muisti-, kuntoutus-, omaishoitaja-, seniorineuvola- sekä sosiaalitoimen puolen asioista. Matalan kynnyksen palvelupiste sijaitsi alkuvuonna 2022 Nuokkarin tiloissa ja syksystä alkaen Virkkulakodin ryhmätilassa kerran viikossa.

Seniorineuvola toimi ikäihmisten ennaltaehkäisevänä vastaanottona. Sinne pystyi menemään ilman ajanvarausta sekä ajanvarauksella. Seniorineuvolan kautta järjestetään myös ennaltaehkäisevät hyvinvointitarkastukset 70-vuotiaille (vuodesta 2023 alkaen 68-vuotiaille) ja ennaltaehkäisevät kotikäynnit 80-vuotiaille. Tarkastukset ja käynnit toteutuivat vuonna 2022 ja ennaltaehkäisevien hyvinvointitarkastusten osalta otettiin jo 69-vuotiaat mukaan ennakkoiden hyvinvointialueella muuttuvaa ikäryhmää. Hyvinvointitarkastusten osalta kehitettiin loppuvuodesta Omaolo -ohjelman kanssa myös omaehtoista hyvinvointitarkastusta ikääntyville. Tämä otetaan käyttöön vuoden 2023 aikana. Vähävaraisille ikääntyville oli käytössä Pyhäjärvellä myös tukipalveluseteli siivouspalveluihin ja harkinnanvaraisesti myös muihin kodinhoidollisiin tehtäviin.

Päivätoimintaa käytti Pyhäjärvellä keskimäärin 40 asiakasta. Päivätoimintaa järjestettiin arkipäivisin Lähdetien yhteisissä tiloissa. Toiminta on kotona asumista tukevaa ja aktivoivaa. Toiminnassa tehdään paljon yhteistyötä vapaaehtoisten ja järjestöjen sekä seurakunnan kanssa.

Vuoden 2022 aikana omaishoidontuella hoidettuja 75 vuotta täyttäneitä oli yhteensä 44 henkilöä. Omaishoitajista suuri osa oli yli 65-vuotiaita. Yksinasuvia 75 vuotta täyttäneitä oli ikäluokasta 45 % vuonna 2021. Omaishoito ja sitä täydentävät muut palvelut mahdollistavat osaltaan yksilöllisen, ikäihmisen tarpeista lähtevän hoidon suunnittelun ja toteutuksen kotona. Omaishoitajien hyvinvointia ja terveyttä tuettiin toteuttamalla hyvinvointi- ja terveystarkastuksia, järjestämällä pienryhmävalmennusta ja -koulutusta sekä tarjoamalla yksilöllistä ohjausta ja psykososiaalista tukea omaishoitoperheille. Uutena terveyttä edistävänä toimintatapana oli pienimuotoisesti käynnistynyt omaishoitajien ja hoidettavien yhteinen kuntosaliryhmä, jota ohjasi fysioterapeutti.

Omaishoitoperheiden hyvinvointia vahvistettiin myös erilaisilla omaishoidon vapaan järjestelyillä. Näitä olivat muun muassa lyhytaikaishoito, sijaishoito, perhehoito ja päivätoiminta.

Ikäihmisten kotihoidon tarve on ollut kasvava, mutta nyt asiakkaiden määrä tasaantui. Kotihoidon asiakkaat olivat kuitenkin enemmän apua tarvitsevia. Kotihoitoa tuotettiin lähipalveluna kotihoitajan käynteinä ja yhä lisääntyvästi myös kuvapalvelun avulla etäkäynteinä. Kotihoitoa toteutettiin sekä Selänteen omana toimintana että palvelusetelillä. Etäkäyntiasiakkaita oli Pyhäjärvellä 17 ja etälaitteiden avulla pystyttiin tuomaan myös kuntouttavia palveluita sekä ryhmätoimintoja asiakkaille kotiin. Myös lääkeautomaattien käyttöä pyrittiin lisäämään. Pyhäjärvellä noin kymmenellä asiakkaalla oli lääkeautomaatti käytössä ja nyt myös siihen on saatavissa videoyhteys lääkehoidon turvallisuutta takaamaan. Kotihoidossa toimi oma fysioterapeutti, joka pystyi reagoimaan heti kotihoidon asiakkaiden kuntouttaviin tarpeisiin myös ennaltaehkäisevästi. Kotihoidossa oli oma lääkäri. Pyhäjärvellä säännöllisen kotihoidon asiakkaita oli vuonna 2022 195 henkilöä ja tilapäisiä kotihoidon asiakkaita 157. Näistä yli 75-vuotiaita oli 100 henkilöä. Yli 75-vuotiaista kotihoidon asiakkaina oli siis 11,8 %. 75 vuotta täyttäneistä pyhäjärvisistä. 89,7 % asui kotona vuoden 2020 lopussa. Tavoitteena alueella on, että 93 % yli 75-vuotiaista asuu kotona. Viime vuosina kotona asuvien määrä Pyhäjärvellä on laskenut. Tarve erilaiselle välimuotoiselle asumispalvelulle on ilmeinen. Kesällä 2022 valmistunut Virkkulakodin yhteisöllinen asuminen vastaa osaltaan tähän tarpeeseen. Toimintaa talossa kehitetään yhdessä kotihoidon kanssa tuetun asumisen toiminnaksi, jossa kotihoidon työntekijä on talossa paikalla päiväaikaan. Ppky Selänteessä vanhuspalveluissa kerätään RAI-järjestelmän avulla tietoa asiakkaiden toimintakyvystä ja hoidon tarpeesta. RAI-arviointia käytetään myös päätöksenteon tukena.

Pitkäaikainen perhehoito loppui koronatilan vuoksi vuonna 2020 perhehoitajan toiveesta. Tämän tilalle saatiin kuitenkin yksi lyhytaikaista perhehoitoa antava toimija, joka pystyy käymään asiakkaiden luona mm. omaishoitajan jaksamisen tukena. Pyhäjärvisille vuorohoitoa ja vuorohoidossa omaishoidon vapaita järjestettiin sekä Selänteen omissa arviointiyksiköissä Haapajärvellä ja Reisjärvellä sekä ostopalveluina Pyhäjärven yksityisissä tehostetun palveluasumisen yksiköissä. Pyhäjärvellä oli käytössä kokoaikaisesti kolme paikkaa. Tällä tavoin saatiin kaikkien pyhäjärvisien vuorohoito järjestymään.

Arviointijaksoja asiakkaille järjestettiin sellaisissa tapauksissa, kun tarvittiin arviointia kotihoidon tai tehostetun palveluasumisen tarpeesta. Arviointijakso pyrittiin aina järjestämään ensisijaisesti asiakkaan kotona, mutta tarpeen mukaan se järjestettiin arviointiyksikössä. Kotona asumista tukevana palveluna oli myös kotisairaaloiminta. Kotisairaala on vaihtoehto sairaalassa tapahtuvalle hoidolle. Kotisairaalaan tullaan aina asiakkaaksi lääkärin läheteellä. Kotisairaala on tukemassa myös kotona tapahtuvissa saattohoidoissa. Kotisairaaloiminta on keventänyt vuodeosaston tarvetta ja tarjonnut kuntalaisille uuden lähipalvelun. Kotisairaalan asiakkaita oli vuonna 2022 149, joista yli 75-vuotiaita 87 henkilöä.

Ikääntyvien palveluiden järjestämisvastuu siirtyi vuoden 2023 alussa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Tätä valmisteltiin monin tavoin vuoden 2022 aikana. Selänteen viranhaltijat ja työyhteisöt olivat valmistelutyössä ja piloteissa mukana koko vuoden ajan. Ppky Selänteessä oltiin monin tavoin edelläkävijöitä muun muassa teknologian käytössä, joten käytännön toimintaan ei juurikaan muutoksia ole tulossa. Organisaatiomuutos on suuri, mutta yhteistoimintaa jatketaan paikallisesti entiseen tapaan kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Taulukko 12. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65-vuotta täyttäneillä / 10.000 vastaavan ikäistä. Lähde: Sotkanet, 12.1.2023

Alue/Kunta	Vuosi					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Koko maa	376,3	368,0	375,6	380,8	359,5	342,7
Pohjois-Pohjanmaa	424,6	447,1	444,2	442,4	445,1	403,5
Pyhäjärvi	711,7	505,0	826,5	608,7	270,5	569,7
Haapajärvi	716,3	362,5	576,1	607,3	773,7	498,4
Kärsämäki	747,4	686,1	420,3	1103,2	855,5	301,0
Reisjärvi	524,0	543,6	1086,8	696,4	573,0	386,4

Ikääntyneiden ihmisten kaatumisia voidaan ehkäistä poistamalla ympäristöön liittyviä vaaranpaikkoja esimerkiksi huolehtimalla asianmukaisesta hiekoittamisesta sekä tarjoamalla mahdollisuuksia lihaskunnan harjoittamiseen (liikkumisryhmät, liikuntaneuvonta), toimintakyvyn ylläpitämiseen (ulkoilureitit, fyysinen ympäristö ja muistineuvonta) sekä sopivaan ja riittävään ravintoon (ravitseminen- ja ruokapalvelut).

3.5 Vapaa-aikatoimi hyvinvointia ja terveyttä edistävänä tuottajana

Liikuntapalvelut tarjosivat lapsille ja nuorille maksuttomat liikunnan ohjausryhmät, liikuntaleirit, lasten uimakoulut sekä muut liikuntatapahtumat. Syksyllä 2022 alkanut Harrastamisen Suomen mallin hanke käynnisti paikkakunnalle yhteensä 15 uutta lasten ja nuorten iltapäiväkerhoa. Hankeryhmissä liikkuu syksyn aikana yhteensä 130 peruskoulun oppilasta (1.–9.-luokka). Harrastamisen Suomen mallin hanke pyritään juurruttamaan osaksi Pyhäjärven palveluita. Pyhäjärven kaupunki tukee liikuntaseuroja, järjestöjä sekä lapsiperheitä tarjoamalla alle 18-vuotiaille maksuttomat liikuntatilat. Pyhäjärven liikuntapalvelut jakaa vuosittain 20.000 euroa toiminta-avustusta ja junioritukea paikkakunnan rekisteröityneille liikuntaseuroille ja järjestöille.

Uimahallissa lapsille ja nuorille oli omat maksuttomat uinti- ja kuntosalivuorot kaksi kertaa viikossa. Lasten ja nuorten maksuttomilla uintivuoroilla tilastoitiin vuonna 2022 yhteensä 2999 käyntikertaa. Nuorten kuntosalivuoroilla tilastoitiin puolestaan yhteensä 906 käyntikertaa. Pyhäjärvi oli mukana varusmiesikäisten nuorten aikalisä -palvelussa, jonka puitteissa maksutonta kuntosalietua käytettiin yhteensä 157 kertaa. Pyhäjärvellä tuettiin nuorten tavoitteellista kunnon kohotusta Trainerosovelluksen avulla. Käyttäjilleen maksuttomalla sovelluksella pystytään luomaan nuorille omat henkilökohtaiset kuntoiluohjelmat.

Liikuntapalvelut järjestivät työikäisille ryhmäliikuntaa yhteensä noin viidessä ohjausryhmässä. Käytössämme on kausimaksu 40,00 €, joka sisältää kaikki tarjoamamme ryhmäliikuntatunnit. Toisen asteen opiskelijat liikkuvat ryhmissämme maksutta. Vuonna 2022 työikäisten ryhmissä liikkui viikossa keskimäärin 200–250 kuntalaista/vko.

Pyhäjärven ikäihmiset liikkuvat voimassa olevalla liikuntapassilla. Liikuntapassi on suunnattu 65-vuotta täyttäneille kuntalaisille ja siihen sisältyy rajaton uimahallin ja kuntosalin käyttö sekä liikuntapalveluiden ohjausryhmät hintaan 35 €/6 kk. Liikuntapassin voi saada erillisellä hakemuksella myös alle 65-vuotias, jolla on vanhuuseläke, työ- tai osatyökyvyttömyyseläke, työuraeläke tai työeläkekuntoutus. Ikäihmisille oli tarjolla kolme eriytettyä ryhmäliikuntatuntia, mutta he olivat tervetulleita myös työikäisten ohjausryhmiin. Liikuntapassia käytti vuonna 2022 yhteensä 224 asiakasta. Käyttökertoja liikuntapassille kertyi 7382 kpl.

Uimahallissa oli käytössä erityisuintikortti, joka oikeutti pyhäjärviset pitkäaikaissairaat ja erityisryhmät maksuttomaan uintietuun. Erityisuintikortteja oli myönnetty vuoden 2022 loppuun mennessä yhteensä 227 kpl, joista 47 kpl vuoden 2022 aikana. Käyttökertoja erityisuintikortille kertyi vuoden aikana yhteensä 2918 kpl.

Pyhäjärven liikuntapuitteet ovat kattavat, uusimpina vasta remontoitu uimahalli. Uimahallissa tilastoitiin vuoden 2022 aikana yhteensä 34 232 käyntikertaa, joista kuntosalikäyntejä oli noin 8000 kpl. Muita suosittuja liikuntapaikkoja ovat urheilukenttä, monitoimihalli, pesäpallokenttä, frisbeegolf radat Lossinrannassa ja Honkavuorella, latuverkostot sekä Pohdin skeittiparkki. Honkavuoren ensilumenlatu palvelee kuntalaisia myös vähälumisina talvina.

Liikuntaneuvonta käynnistettiin koronatauon jälkeen uudelleen kevätkaudella, mutta toimitilaongelmien ja hyvinvointialueuudistuksen vuoksi vastaanotto jäi tauolle syksyllä. Palvelu tulee tarjontaan uudelleen keväällä 2023. Liikuntaneuvontaan saavutaan terveydenhoitoalan ammattilaisten ajanvarauksella ja palvelua tarjotaan elämäntilanteeseen ja hyvinvointiin liittyen niin lapsille, nuorille, aikuisille kuin ikäihmisille.

MOVE! -mittaukset toteutettiin osana koulun liikuntakasvatusta kaikille 5. ja 8. vuosiluokan oppilaille. Mittauksissa kartoitettiin oppilaan fyysistä suorituskykyä, kuten kestävyyttä, nopeutta, voimaa, tasapainoa ja koordinaatiota. Mittaukseen osallistui yhteensä 64 viidennen luokan oppilasta (30 tyttöä, 34 poikaa) sekä 47 kahdeksannen luokan oppilasta (22 tyttöä, 25 poikaa). Pyhäjärvi sijoittui vuoden 2022 tuloksissa valtakunnallisesti keskiarvon alapuolelle. 5.-luokkalaisista 60,7 % ja 8.-luokkalaisista 56,5 % oli mittausten mukaan heikko fyysinen toimintakyky. 5.-luokkalaisille tytöillä ja pojilla sekä 8.-luokkalaisilla pojilla tulokset ovat heikentyneet vuoteen 2021 verrattuna. 8.-luokkalaisilla tytöillä puolestaan tulokset ovat parantuneet yhtä mittausta lukuun ottamatta.

Nuorisopalveluilla on käytössä omat nuorten tilat, jotka tarjoavat puitteet vapaa-ajan yhdessäoloon sekä erilaisiin tapahtumiin ja aktiviteetteihin. Tiistaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin tiloissa järjestettiin avoimia iltoja, joihin nuoret (alle 18-vuotiaat) olivat tervetulleita pelaamaan, kuuntelemaan musiikkia tai juttelemaan ohjaajan kanssa. Avoimet illat keräsivät vuoden aikana yhteensä 2381 käyntikertaa. Teemailtoja, kuten LAN-tapahtuma, yönuokkareita, yökahviloita ja kädentaitoja järjestettiin säännöllisesti pitkin vuotta. Teemaillat keräsivät vuoden aikana yhteensä 327 kävijää.

Nuorisopalvelut olivat mukana järjestämässä erilaisia tapahtumia, retkiä ja leirejä yhteistyössä vapaa-aikasektorin sekä järjestöjen kanssa. Lasten kesäleireille osallistui yhteensä 68 lasta ja nuorta. Retket ja matkat olivat suosittuja ja niitä järjestettiin yhteensä 6 kpl. Kohteina olivat ostoskeskukset ja huvipuistot. Retkille osallistui yhteensä 233 nuorta. Nuorisopalvelut vastasivat ensimmäistä kertaa myös lasten kulttuuriviikon tapahtumakoonnista. Lasten kulttuuriviikon tapahtumissa puuhasteli yhteensä noin 800 osallistujaa.

Nuorisopalvelut toteuttivat koulunuorisotyötä yhteistyössä ala- ja yläkoulun kanssa. Koululta vapautunut luokkahuone muunnettiin välituntitilaksi, jossa nuorisohjaaja pystyi kohtaamaan nuoria kouluympäristössä sekä järjestämään erilaista välituntiohjelmia. Koulunuorisotyöhön lukeutuvat oppilaiden ryhmäytymiset toteutettiin suunnitellusti syyskaudella. Nuorisopalvelut oli aktiivisesti mukana nuorten asioita käsittelevissä työryhmissä. Näistä mainittavimpia ovat Pohjois-Pohjanmaan aluehallintoviraston nuorisotoimen verkosto, paikallinen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto sekä ehkäisevän päihdetyön työryhmä.

Etsivää nuorisotyötä on toteutettu kaupungin omana palveluna vuoden 2020 alusta lähtien. Etsivän nuorisotyöntekijän tehtävänä on varmistaa, että kaikki 15–28-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset saavat kasvamiseen, osallistumiseen ja itsenäistymiseen tarvitsemansa tuen. Vuonna 2022 yhteydenottopyyntö tuli 33 nuorelta (22 naista ja 11 miestä). Asiakkaista 22 hlöä oli iältään 16–20-vuotiaita, 7 hlöä 21–25-vuotiaita ja 4 hlöä 26–28-vuotiaita. Kaikki nuoret tavoitettiin ja tukea annettiin mm. kouluttautumiseen, työllistymiseen sekä hyvinvointiin ja elämän hallintaan liittyen. Asiakkuuksiin nuoret ohjautuivat enimmäkseen omalla yhteydenotolla. Tämän lisäksi asiakkuuksiin hakeuduttiin myös kouluverkon ja työpajan kautta. Etsivä nuorisotyöntekijä teki tiivistä yhteistyötä Selänteen päihde- ja mielenterveyspalvelujen sekä Työntalo Namon kanssa tavoittaakseen asiakkaansa.

Kulttuuripalvelut tuotti kaupunkilaisille monipuolisesti maksuttomia tapahtumia sekä tuki yhdistyksiä, taiteentekijöitä ja ryhmittymiä vuosittain kulttuuritapahtumien järjestämisessä. Kulttuuripalvelujen vuosikellossa merkittävimpiä kokonaisuuksia olivat Lasten Kulttuuriviikot, Kihupäivät, Euroopan Kulttuuriympäristöpäivien, Vanhustenviikon sekä Ennalta ehkäisevän päihdetyön viikon monipuoliset ja eri ikäryhmille suunnatut tapahtumat. Verkostoituminen ja järjestöyhteistyö vapaaehtoistoimijoiden kanssa mahdollistaa monipuolisen kulttuuritarjonnan erilaisten tapahtumien muodossa.

Vuosien 2020 ja 2021 sekä alkuvuoden 2022 osalta koronapandemia vähensi merkittävästi kulttuuritapahtumien toteuttamista koronarajoitusten vaihtelevuuden vuoksi sekä kunnan että vapaaehtoistoimijoiden osalta. Vuonna 2022 kulttuuritapahtumissa oli osallistujia 8966 (os. 2157/v. 2021; os. 2157/v.2020; os. 10796/v. 2019). Kulttuurin TEAvisarin 2021 kokonaispistemäärä oli 71 (vuonna 2019 45). Keskeisimpinä vahvuuksina ovat sitoutuminen ja seuranta. Kehittämiskohteina nousivat esille kulttuurikasvatusta edistävät toimenpiteet sekä vaikuttamistavat.

Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista oli vuonna 2022 43,8 % (v. 2021 19,98 % ja v. 2020 16,06 % vuonna 2020). Päiväkotimuskaritoiminta varhaiskasvatuksessa lisäsi taiteen perusopetuksen piirissä olevien lasten määrää.

Kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi jatkettiin hoivamusiikkitoimintaa ikäihmisten kotihoidossa, päivätoiminnassa, kesätapahtumassa sekä saattohoidossa. Vuoden 2022 aikana tavoitettiin 137 kotihoidon asiakasta heidän kodissaan; kaikkiaan hoivamusiikkitoiminnan kautta tavoitettiin noin 250 henkilöä. Vuoden 2022 keväällä selvitys Luontoliikunta- ja metsäluonnon kohteista Pyhäjärvellä esitettiin hyvinvointilautakunnalle sekä kaupunginhallitukselle ja tekniselle lautakunnalle.

Kirjasto palasi vuonna 2022 vähitellen kohti normaalia korona-ajan jälkeen. Kirjasto oli avoinna suunnitelmien mukaan koko vuoden; tarjosi kirjaston palveluita, digitukea sekä toteutti lasten ja nuorten kirjastotyön suunnitelmaa vinkkaamalla kirjoja koululuokille sekä opastamalla kirjastonkäytössä sekä tukemalla ja innostamalla lukuharrastuksen pariin. Kouluille tarjottiin myös kirjailijavierailuita ja yläkoululla pidettiin pop-up kirjastoa lukuviikolla.

Myös kirjaston tapahtumat käynnistyivät vähitellen. Keväällä lasten ja nuorten kulttuuriviikoilla pidettiin lastentapahtuma sekä Halloween tapahtuma syksyllä. Alkukesästä pidettiin villiyrtti-ilta, jossa opittiin villiyrteistä. Syksyllä ohjelmaa oli niin vanhusten viikolla kuin syyslomallakin. Myös Virkkula kodissa pidettiin joulun alla kaikille avoin glöghetki.

Pyhäjärven kirjaston kokonaislainamäärä vuonna 2022 oli 54 545. Kirjastoauton kokonaislainamäärä oli 31 914. Vuoden 2022 alusta E-kirjasto laajeni koskemaan koko Pohjois-Suomea ja sai nimekseen Pohjoisen kirjastot. Pohjoisen eKirjaston palvelukokonaisuuteen kuuluu kaksi e-kirjapalvelua, kolme e-lehtipalvelua, kolme musiikkipalvelua ja kaksi elokuvapalvelua. Kaikki palvelut ovat kirjaston asiakkaille maksuttomia. Niiden käyttämiseen tarvitaan vain voimassa oleva kirjastokortti ja siihen liitetty PIN-koodi sekä laite, jossa on nettiyhteys.

Jokilatvan opiston tuottamiin kansalaisopisto-opintoihin ilmoittautui Pyhäjärvellä vuonna 2022 yhteensä 1375 kurssilaista, joista miehiä oli 370 ja naisia 1005. Toteutuneita kursseja oli 126 ja toteutuneita tunteja 3499. Taiteen perusopetukseen osallistui 43 opiskelijaa; viidellä kurssilla oli tunteja yhteensä 150. Pyhäjärvellä kursseista kädentaidot olivat 33 %, musiikki 26 %, liikunta ja terveys 11 % ja kielet ja kuvataide molemmat 10 %. Kielten etäopetuksia järjestettiin hyvällä menestyksellä. Oppilastöiden kevätnäyttely järjestettiin 27-30.4.2022 opiston omissa tiloissa Paavolassa.

Kesällä (kesä-elokuussa) järjestettiin kotoutumis- ja suomen kielen kurssi Pyhäjärvellä Ukrainan sotaa paenneille henkilöille osana kotoutumissuunnitelmaa. Lisäksi ukrainalaisille lapsille tarjottiin integroivaa taide- ja kulttuuriopetusta. Osaamisperusteisesti pilotoitiin lukuvuoden aikana 3 kurssia mm. metalligrafiikan, espanjan ja musiikin teorian kursseilla.

Koronaepidemian vuoksi aikuisten kevätlukukauden ryhmäopetuksen aloitusta siirrettiin tammikuussa 2022 yhdellä viikolla myöhemmäksi Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistuksen mukaisesti. Pohjois-Suomen Aluehallintoviraston ohjeistuksen mukaisesti aikuisten ryhmäopetus päästiin käynnistämään kevätlukukaudella viikolla 3. Pohjois-Suomen kansalaisopistot tekivät kevätlukukauden aloituksesta myös yhteisen linjapäätöksen, millä voitiin varmistaa opiskelijoiden tasavertainen asema alueellisesti. Muutoin koronaepidemia huomioitiin mm. terveysturvallisuuteen liittyvillä ohjeistuksilla ja ryhmien maksimikokoja pienentämällä. Syksyllä 2022 lukuvuosi 2022–2023 pääsi käynnistymään Opetushallituksen antamien ohjeistusten perusteella normaaliolojen lainsäädännön mukaisesti. Opiskelijoita ohjeistettiin edelleen noudattamaan hyväksi havaittuja hygieniaohjeistuksia.

3.6 Osallisuus

Pyhäjärvellä edistetään ja kehitetään kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Osallisuusohjelma, jossa konkretisoidaan kunnan tapoja ja keinoja osallisuuden edistämiseksi, on mukana taloussuunnitelman ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteena. Osallisuusohjelman työstöprosessi on käynnistynyt. Asiakirjan luonnoksen ensimmäinen käsittely oli hyvinvointilautakunnassa 30.6.2022.

Pyhäjärven kaupungilla on useita osallisuutta tukevia tapoja edistää kuntalaisten kuulemista sekä osallistumista itseään koskeviin asioihin. Osallisuutta edistävät muun muassa kuntalaiskyselyt (esim. hyvinvointi- ja strategiakysely), järjestötapaamiset, vaikuttamistoimielimet (vammais-, vanhus- ja kyläneuvostot sekä nuorten vaikuttajaryhmä), monikanavainen viestintä, palautekanava sekä julkiset esityslistat ja pöytäkirjat. Eri ikäryhmien osallisuutta ja yhdenvertaista toimintaympäristöä tuetaan kaupungin tarjoamilla tiloilla, avustuksilla sekä maksuttomilla tai edullisilla palveluilla.

3.7 Aktiiviset järjestöt ja järjestöyhteistyö

Pyhäjärvellä toimii 132 rekisteröityä järjestöä, joista suuri joukko toimii erittäin aktiivisesti tuottaen hyvinvointipalveluita kaikille ikäluokille (Patentti- ja rekisterihallitus, yhdistysrekisterin tietopalvelu. Viitattu 26.1.2023). Kaupunki tekee järjestöyhteistyötä kaikilla sektoreilla. Järjestöt ovat merkittävä voimavara hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Yhdistysten kanssa järjestetään mm. useita eri ikäryhmille suunnattuja tapahtumaviikkoja. Järjestöyhteistyön kehittämisessä tukena ovat myös maakunnalliset järjestöyhteistyön verkostot. Yhdyshenkilönä maakuntaan päin toimi yhteisöasiamies.

Kaupunki tukee järjestöjä avustusten kautta sekä auttamalla puitteiden rakentamisessa toimintaan ja tapahtumiin. Järjestöillä on mahdollisuus kokousta maksutta kaupungintalon kokoustiloissa sekä käyttää nuorisotiloja kerhojen ja kokoontumisten pitopaikkana. Järjestöjen kanssa tehdään myös tapahtumayhteistyötä eri tapahtumissa. Järjestöillä on mahdollisuus ilmoittaa kaikille avoimet tapahtumansa kaupungin tapahtumakalenteriin. Tapahtumakalenterista tehdään nostoja myös Pyhäjärven kaupungin some-kanaviin. Kaupunki on varannut henkilöresurssia järjestöjen tueksi. Yhteisöasiamies avustaa mm. hankesuunnitelmien laadinnassa ja hankkeiden hakemisessa.

Pyhäjärvellä aloitettiin vuonna 2017 yhteisöohjelman työstäminen. Yhteisöohjelman tarkoitus on kehittää kunta-järjestöyhteistyötä sekä järjestöjen keskinäistä yhteistyötä. Järjestöohjelma tulee sisältämään mm. osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittämistä, järjestötoimijoiden osaamisen kehittämistä ja pohdintaa järjestöjen roolista työllistäjänä ja palveluiden tuottajana. Yhteisöohjelmaa on työstetty järjestökyselyn ja järjestötapaamisissa pidettyjen työpajojen kautta. Yhteisöohjelman työstäminen on vielä kesken. Kaupunki järjestää 3–4 järjestötapaamista vuodessa. Tapaamiset ovat kaikille järjestöille avoimia iltatapahtumia, joissa on esillä ajankohtaisia asioita, järjestöjen tuomia asioita sekä asiantuntijavierasasioita.

Pyhäjärvellä tehtiin vuonna 2022 paljon vapaaehtoistyötä niin yhdistysten kuin yksittäisten vapaaehtoisten toimesta. Marraskuun lopussa 2022 palkittiin neljättä kertaa vuoden vapaaehtoinen Cafe Konkelossa järjestetyssä Vapaaehtoisten kiitosjuhlassa. Vapaaehtoisten juhla oli avoin kaikille vapaaehtoistyötä tekeville. Vuoden vapaaehtoinen tullaan jatkossakin valitsemaan vuosittain.

3.8 Turvallisuus ja tekninen toimi

Pyhäjärven kaupunki edistää asumisen ja elämisen turvallisuutta investoimalla ympäristöön. Liikenneväylien peruskorjausta tehdään suunnitelmallisesti ja kevyenliikenteen väyliä rakennetaan soveltuvien osien ja katuvaloja uusitaan ja rakennetaan lisää. Vuonna 2021 tehtiin keskustaaajaman vahvistetun kaavamuutoksen alueelle tieverkon ja kevyenliikenteenväylien rakennussuunnitelmat. Toteuttaminen alkaa vuonna 2023 ja jatkuu vuonna 2024. Kokonaisuudessaan uusi verkosto voi valmistua aikaisintaan vuonna 2025. Tämän jälkeen katuverkon peruskorjaaminen on painopisteenä.

Julkisten kiinteistöjen kunnosta pidetään huolta ja kiinteistöille on laadittu kunnossapidon suunnitelmat peruskorjaustarpeille, jotka toteutetaan suunnitelmallisesti. Tikkalansalmesta kulkeva kevyenliikenteenväylä valaistiin kokonaisuudessaan uusilla puistovalaisimilla vuonna 2021.

Vuonna 2022 otettiin käyttöön Kunta-Akkuna-portaali. 12 Pohjois-Pohjanmaan kunnan yhteisessä Kunta-Akkuna-digihankkeessa digitaaliset palvelut on koottu yhteen käyttöliittymään, mikä tarjoaa kuntalaisille helppokäyttöisen palvelukokonaisuuden.

Kunnan toiminnoissa on panostettu varautumiseen. Tärkeimpänä on ollut sähkövarmuuden kehittäminen palvelurakenteen toimintojen turvaamiseksi.

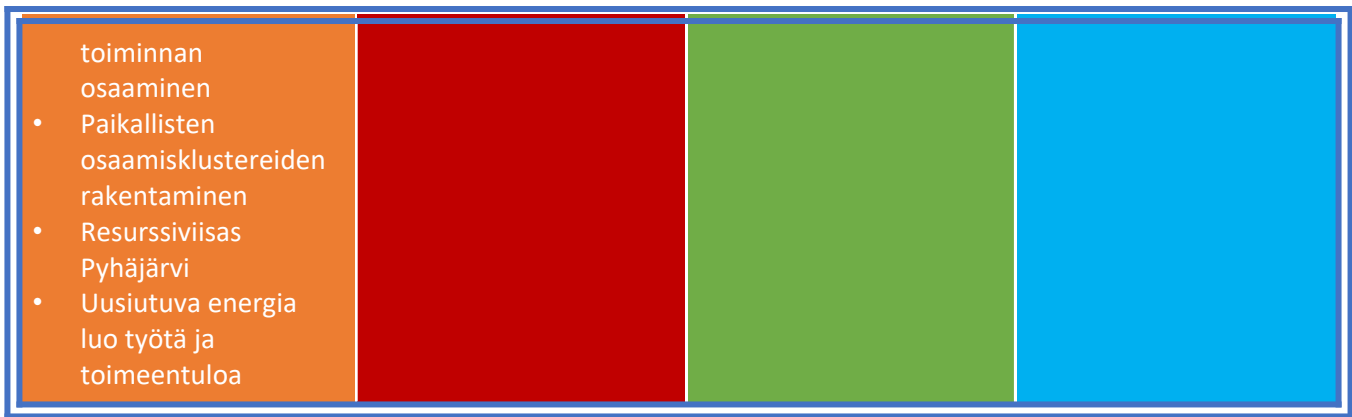
4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Pyhjärven Kuntastrategia 2030:

Hyväksytty kaupunginhallituksessa 19.9.2022 § 241

Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 26.9.2022 § 72

STRATEGISET TAVOITTEET 2022-2025			
1 Infra, osaaminen ja saavutettavuus	2 Elinvoima ja hyvinvointi	3 Vahva ja mahdollistava kaupunki	4 Yhteistyö ja vuorovaikutus
<ul style="list-style-type: none"> Liikenne- ja tietoliikenneyhteydet työelämän ja vapaa-ajan muutokseen vastaamassa Liikenteen ja logistiikan virran hyödyntäminen elinkeinojen kehittämisessä Ainutlaatuinen maanalainen infrastruktuuri ja maanalaisen 	<ul style="list-style-type: none"> Hyvinvoiva kasvuyhteisö Sivistyksestä virtaa Kantokykyinen palvelutuotanto Mukaan vetävä toimintakulttuuri Luonnon hyödyntäminen hyvinvoinnin rakentamisessa 	<ul style="list-style-type: none"> Talous tasapainossa Tytäryhtiöiden elinvoimatyö Kestävät ja vaikuttavat investoinnit Henkilöstön osaamisen ja jaksamisen kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Aktiivinen ja erottuva Pyhäjärvi Alueellinen yhteistyö vastaamaan elinvoimatyön haasteita Resurssiviisaus inhimillisessä pääomassa Päätöksenteon vuorovaikutus ja osallisuus

Lähde: Pyhäjärven kaupunkistrategia 2030, 23.

5 Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023–2025

Hyvinvointisuunnitelma on laadittu osin elinkaarimallin mukaisesti. Tavoitteena on, että tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja mittarit ovat yhtenäiset kaupungin strategisten tavoitteiden, talousarvion ja -suunnitteluviuosien kanssa. Hyvinvointisuunnitelman arviointi tapahtuu osavuositarkastuksissa ja toimintakertomuksissa tilinpäätöksen yhteydessä. Laajassa hyvinvointikertomuksessa esitettiin hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022–2025. Valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa vuosiraporttien yhteydessä.

Hyvinvoinnin painopisteitä vuosille 2023–2025 ovat:

- Tukea myönteisille elintavoille ja terveyskäyttäytymiselle
- Tukea digiosaamiseen
- Tukea mielen hyvinvointiin ja päihdehaittojen ehkäisyyn
- Luontoympäristö vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Taide ja kulttuuri vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Järjestöyhteistyö vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Osallisuus ja vaikuttaminen vahvistamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia
- Ihmislähtöinen viestintä
- Aktiivinen yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen

Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI				
TAVOITE: Hyvinvoiva kasvuyhteisö	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
Lapset ja nuoret saavat riittävästi tukea	Varhaiskasvatuksen erityisen tuen tarpeisiin pystytty vastaamaan	Varhaiskasvatuksen erityisopettaja käytettävissä Varhaiskasvatuksen kuraattorin työpanos 1pv/vko Tarvearviointia kehitetty esimerkiksi LPM-keskustelun avulla Koulutusta tarjottu	LPM-keskustelujen määrä vähintään 75 % perheistä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssi käytössä. Varhaiskasvatuksen kuraattorin työn sisällön jakaantuminen yksilö/yhteistyö Koulutuspäivien määrä/hlö vähintään nykyinen	Kesken. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja saatiin ostopalveluna etä- ja lähipäiville. Kuraattori pois liian työmäärän vuoksi. LPM-menetelmä lisäksi otettiin käyttöön huoltajille tarkoitettu kysely tarvearviointia varten.
	Perheille joustava päivähoitomalli.	Päivähoidon resurssit turvattu.	Päivähoidon osallistumisaste nousut.	Hyvä sijaistilanne = resurssit ok. Osallistumisaste sama.
	Koulujen oppilashuollon riittävyys turvattu.	Nykyinen henkilöstömitoitus oppilashuollossa Monialainen/yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuoltotyö Koululääkäripalvelu	Kouluterveyskyselyn tulokset säilyneet valtakunnan keskitasoa parempina. Kuraattorityön jakaantuminen yhteisölliseen ja yksilötyöhön. Koulupsykologiantuon jakaantuminen: yhteisöllinen työ ja oppimisvaikeuksien tuki ja muu yksilökohtainen työ Monialaisen/yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän kokoontumiskerrat.	Oppilashuollon resurssit hyvällä tasolla.
	Nuorisotilat ja sähköiset palvelut mm. Discord käytössä	Nuorisopalvelut	Kävijämäärät	Nuorisotiloilla järjestetty avoimia nuorten iltoja ke ja pe iltaisin, joista kirjattiin yhteensä 238 käyntikertaa / vuosi. Discord oli käytössä koronaepidemian aikana. Sittemmin jäänyt pois palvelutarjonnasta.
	Erityisasiantuntijoiden saatavuus	Puheterapeutti, toimintaterapeutti Perheneuvola, sosiaalityöntekijä- ja ohjaaja, lääkäri	Jonotusajan pituus ja asiakasmäärät	Puhe-, toiminta- ja fysioterapeuteille tehty läheteitä (lukumäärä tiedossa). Kaikki ovat päässeet, mutta jonotusajat pidentyneet. Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon

			<p>kaikki lakisääteiset tarkastukset tehtiin.</p> <p>Sosiaalipalveluissa aika saatiin järjestettyä 7 vuorokautta sisään / tarpeen mukaisesti.</p>
Eri toimijoiden koordinointi	LPM-yhdyshenkilöitä HYTE/LAPE-ryhmä LAPE yhteyshenkilöt	LAPE-ryhmän toiminta jatkunut	LAPE-ryhmän toiminta jatkui myös vuonna 2021
Erilaisten perheiden tarpeiden huomioiminen	<p>Toimijoiden välinen yhteistyö</p> <p>Oppilashuollon resurssit säilyneet</p> <p>Hankerahoitusta hyödynnetty</p>	Toimintamalleja kehitetty varhaiskasvatuksessa ja kouluissa	<p>Yhteistyötä sosiaalitoimiston ja muiden toimijoiden kanssa tehtiin tiiviisti.</p> <p>Varhaiskasvatuksessa käytössä yhteistyöryhmä LAKASTU, joka kokouksissa säännöllisesti. Hanketyöntekijän pannaan erityisesti venäjänkielisiin perheisiin.</p>
Voimaperhemalli otettiin käyttöön neuvoloissa 4 vuoden ikäisten perheille. Lisäksi aloitetaan 3-vuotiaiden perheille kokeiluna levittää ko. toimintamalli käyttöön. Tavoitteena antaa ohjausta ja neuvontaa vanhemmille, ehkäistä varhaisessa vaiheessa ongelmien syntyä sekä ehkäistä lasten myöhäisempää syrjäytymistä. Selänne	Neuvolan terveydenhoitajat, ohjaus digitaalisina ostopalveluina Turun yliopiston kautta	Tukea tarvitsevien määrä, aloittaneiden sekä ohjelman läpikäyneiden määrä	<p>Voimaperhemalli on ollut käytössä ja lomakkeita neuvolassa jaettu perheille ja myös postitettiin koteihin (ohjelmaan osallistuneiden määrä on tiedossa).</p> <p>Vakiintunut toimintamalli Haasteena ollut perheiden aktivoiminen omaohjelmiin. Sitoutuminen omaohjelmiin on valtakunnankin tasolla heikkoa.</p>
Ihmeelliset vuodet vanhemmuusryhmä	Lapsiperheiden sosiaalipalvelut, perheneuvola	Asiakasmäärä	Ryhmä aloitti toimintansa muissa Selänteen alueen kunnissa syksyllä 2021. Tavoitteena saada ryhmä myös Pyhäjärvelle.
Perhekeskustoimintamallin syventäminen ja toiminnan sujuvoittaminen	Lasten ja nuorten ja perheiden parissa toimivat	Yhteiset kokoontumiset Sujuva yhteistyöprosessi	Säännöllistä yhteistyötä ylläpidetään yhteispalaverien kautta. Yhteisesti sovittu prosessi koulutettu toimijoille.
Lapsiperheille tarjotaan riittävästi tukea kotiin. Lapsiperheiden kotipalvelu tarjoaa vuoden 2021	Lapsiperheiden kotipalvelu	Käyntimäärät	Toiminta sujui hyvin. Perheille pystyttiin tarjoamaan matalan kynnyksen apua. Lisäksi

alusta ensisynnyttäjille ja monikkoperheille mahdollisuuden kahteen maksuttomaan kotipalvelukäyntiin.			kohtaamispaikkatoimintaa käytettiin apuna tuen tarjoamisessa.
Lapsiperheiden sosiaalipalvelut tukee matalalla kynnyksellä lapsiperheitä eri elämäntilanteissa. Tuen muotoja voivat olla sosiaaliohjaus, palvelutarpeen arviointi, palveluohjaus, pyydä apua nappi, lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilötoiminta, tukiperhetoiminta, pieni taloudellinen tuki esim. perhelomat	Lapsiperheiden sosiaalipalvelut	Asiakasmäärät, tavoitteena, että lapsiperheiden sosiaalipalveluissa on enemmän asiakkaita kuin lastensuojelussa.	Lapsiperheiden sosiaalipalveluissa kävi reilu 60 asiakasta. Yhteydenottoihin pystyttiin vastaamaan nopeasti ja asiakasperheille voitiin tarjota tarkoituksenmukaista tukea.
Lastensuojelu on erityispalvelu, joka toimii monialaisesti lasten, nuorten ja perheiden tarpeet/haasteet huomioiden. Lastensuojelun tukimuotoja ovat avohuolto, sijaishuolto ja jälkihuolto	Lastensuojelu	Asiakasmäärät Lastensuojelussa sosiaalityöntekijällä voi olla vuoden 2022 alkaen enintään 35 asiakasta ja vuoden 2023 alusta 30 asiakasta/ sosiaalityöntekijä	Lastensuojelussa oli vuonna 2022 runsaasti asiakkaita. Määrään vaikutti se, että jälkihuollon ikäraja nostettiin 25 vuoteksi. Asiakkaissa oli liikkuvuutta lapsiperheiden sosiaalipalveluiden ja lastensuojelun välillä. Yhteistyö oli hyvää ja joustavaa.

Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI				
TAVOITE: Sivistyksestä virtaa	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
Peruskoulun jälkeiseen koulutukseen hakeutumisen tukeminen	Peruskoulussa menestymisen tukeminen - opinto-ohjaus - oppilashuolto - yksilöllisyyden huomioiminen - henkisen hyvinvoinnin tukeminen	Oppilashuollon resurssien ja henkilöstön pysyvyyden turvaaminen LPM-keskustelut käytössä ja hyödynnetty Perheneuvola, seurakunta, järjestöt, kaupunki	Kouluterveyskyselyn tulokset Jatko-opintopaikan saaminen	Kaikki 2022 perusopetuksen päättäneet saivat opiskelupaikan.
	Oppimisen tuki	Joustavien opetusryhmien muodostaminen tarvittaessa	Kouluterveyskyselyn tulokset	Toteutettu.

	Etsivän nuorisotyön toiminta	Etsivän nuorisotyöntekijä	Etsivän nuorisotyön piirissä olevien nuorten määrä Verkostoituminen onnistunut nuorten kanssa toimivien välillä NEET-nuorten prosenttiosuus ko. ikäryhmästä	Etsivä nuorisotyöntekijä työskenteli yhteensä 33 nuoren apuna työllisyyteen, koulutukseen ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Toimiva yhteistyöverkosto yhdessä koulutoimen, Selänteen mielenterveys- ja päihdepalveluiden sekä työntalo Namon kanssa.
	Oppilaanohjaus, oppivelvollisuuslain mukaan alle 18-vuotiaille on osoitettava koulutuspaikka, myös tilanteissa, joissa aloitettu koulutus syystä tai toisesta keskeytyy.	Oppivelvollisuusvastaava (opo)	Keskeytyneiden opintojen määrä	Ei keskeytyneitä opintoja vuonna 2022. Muutamia siirtoja oppilaitosten välillä.
	Taiteen perusopetuksen tukeminen	Kansalaisopisto, musiikkiopisto ja tanssiopisto	Taiteen perusopetukseen osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus alle 18-vuotiaista	Vuonna 2022 43,8 % Vuonna 2021 19,98 %

Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI				
TAVOITE: Mukaan vetävä toimintakulttuuri	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARI T	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
Elintapojen myönteinen kehittyminen	Hyvinvointineuvola lapsille ja perheille. Neuvokas Perhe -toiminnan vakiinnuttaminen.	Kouluterveydenhuolto, lasten neuvola ja kaupungin liikuntapalvelut.	Osallistujien määrä perheet / käynnit	Toiminta eteni hyvin. Hyvinvointineuvola on osa perhekeskusta. Hyvinvointineuvolavastaannot aloitettiin koronarokotusten vähetessä syksyllä 2022. Perheitä aloitti syksyllä neljä, joista yksi keskeytti. Kolme vielä jatkuu ja kaksi perhettä on aloittamassa kevään aikana.
	Kouluikäisten elintapaohjaus / Selänne, koulutoimi Järjestöt, yhdistykset	Liikuntapalveluiden ohjatut ryhmät Vapaa-ajanohjaaja Opettajat	Terveystiedon aktiivisuuden perusopetuksessa TEA-pistemäärä	Elintapaohjausta annettiin tarkastusten yhteydessä sekä osana hyvinvointineuvola.

<p>-Liikunta Liikuntaneuvontaa toteutetaan yksilöllisesti/ryhmässä</p> <p>-Ravitsemus; Ruokalistasuunnittelussa huomioidaan saadut asiakaspalautteet Ravitsemustiedon jakaminen</p> <p>Terveyslentojen järjestäminen yhteistyössä yhdistysten ja yritysten kanssa</p>	<p>Kouluterveydenhuollon henkilöstö Järjestöt, yhdistykset, yritykset</p> <p>Ruokapalveluhenkilöstö Ravitsemusterapeutti / ruokapalveluhenkilöstö</p> <p>Hytelape-ryhmä</p>	<p>Asiantuntijavierailut vähintään 1 krt / lukukausi</p> <p>Toiveruokapäivä toteutetaan 1krt/ruokalista</p> <p>Noudatetaan ravitsemussuosituksia</p> <p>Ravitsemusterapeutin luentojen määrä</p> <p>Ruokapalveluissa toteutetaan lähiruuan ja kasvien käyttöä</p> <p>Luentojen määrä</p>	<p>Pyhäjärvellä aloitettiin Harrastamisen Suomen mallin toiminta syksyllä 2022. Tarjolla oli 15 uutta lasten ja nuorten harrastekerhoa. Kerhot oli suunnattu peruskoulun oppilaille ja niissä on mukana yhteensä 152 lasta ja nuorta.</p> <p>Perusopetuksessa (8 lk) harjoiteltiin rentoutumisen taitoja työpajassa asiantuntijan ohjauksessa.</p> <p>Toiveruokapäivät toteutettiin.</p>
<p>Edullinen / maksuttomat liikuntapaikat ja -palvelut</p>	<p>Liikkuva Koulu hanke Alle 19-vuotiaiden maksuttomat uinnit ja kuntosalin käyttö</p>	<p>Ylipaino, %-aste 8 ja 9.luokan oppilaista pienentynyt</p> <p>Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %-aste 8. ja 9. luokan oppilaista pienentynyt</p>	<p>Maksuttomat palvelut säilyttivät suosion: alle 19 v uintivuorot, 2995 käyntikertaa. alle 19 v kuntosalivuorot, 907 käyntikertaa. erityisuintikortti, 2918 käyntikertaa.</p> <p>Maksuttomat uinti- ja kuntosalivuorot laajennettiin koskemaan pyhäjärvisiä, toisella asteella opiskelevia nuoria.</p>
<p>Asiantuntijavierailut ja muut ehkäisevät tukimuodot päihdeasioissa/koulutoimi</p>	<p>Kouluterveydenhoitajat ja lääkäri</p>		<p>Tunneilla vierailtiin. Ehkäisevän päihdetyön viikolla erilaisia tapahtumia ja vierailuja.</p>
<p>Ravitsemusterapeutin luennot yläkoululaisille / kouluth</p>	<p>Nuoriso- ja liikuntapalvelut sekä oppilashuolto</p>	<p>Tupakoi päivittäin osuus ko. oppilaista (kouluterveyskysely) pienenee</p> <p>Nuuskan ja päihteiden käytön väheneminen (kouluterveyskysely)</p>	<p>Kouluterveyskysely v. 2023.</p>

Nuorten aikuisten ja työikäisten hyvinvoinnin edistäminen

<p style="text-align: center;">Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI</p>			
TAVOITE:	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS

Sivistyksestä virtaa	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO			(Ei aloitettu/kesken/valmis)
Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien määrän väheneminen Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tavoittaminen ja ohjaus	Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tavoittaminen ja ohjaus / etsivä nuorisotyö Työpajatoiminnan jatkuminen	Etsivän nuorisotyöntekijä Työllisyyskoordinaattori Yksilöohjaajat	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24 v, määrä pienentynyt Etsivän nuorisotyön piirissä olevien nuorten määrä	Etsivä nuorisotyöntekijä tavoitti yhteensä 33 nuorta (naisia 21/miehiä 12). Työpajatoimintaan osallistuvien nuorten määrä kasvoi, koska perusopetuksen kanssa yhteistyö tiivistyi sekä opinnollistamisen merkitys kasvoi. Nuorten työpajatoiminta jatkuu normaalisti kaupungin alaisuudessa, mutta kuntouttavan työn asiakkaat ovat siirtyneet Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen.

Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI				
TAVOITE: Sivistyksestä virtaa	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
Työllisyyden ja työkyvyn kehittämistoimet Toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen	Työpaikkojen lisääminen Aktiivinen elinkeinopolitiikka Pyhäjärven kaupunki ja Pyhäjärven Kehitys Oy Työllisyyden tukitoimet Pyhäjärvi lisä (yrittäjät ja järjestöt) Kaupunki Monialainen työllistämistä edistävä palvelu (Typ ja aktivointisuunnitelmat)	Tarvittavat investoinnit Pyhäjärven Kehitys Oy Kaupunginjohtaja Työllisyyskoordinaattori Elinkeinojen kehittäjä Työterveydenhoitaja/Selänne Sosiaalitoimi, TE-toimisto, Kela, kaupunki	Työttömyysprosentti Työllisten määrä Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Työllistämislisän käyttömäärä/vuosi Työmarkkinatuen kuntaosuus Sairastavuusindeksit	

	Henkisen hyvinvoinnin tukeminen	Mielenvireyskeskus, seurakunta, järjestöt, kaupunki		Hyvinvointia tukevaa toimintaa useilla eri toimijoilla ja tahoilla.
	Taloudellinen ohjaus ja tuki, sosiaaliohjaus, sosiaalinen kuntoutus	Aikuissosiaalityö, Kela	asiakasmäärät, toimeentulotukipäätösten määrät	

Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI				
TAVOITE: Mukaan vetävä toimintakulttuuri Luonnon hyödyntämisen hyvinvoinnin rakentamisessa	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
Elintapojen myönteinen kehittyminen	Savuton Pyhäjärven kaupunki	Tupakoinnin lopettavien korvaushoito, (noin 200 €/hlö)	Korvaushoitojen määrä vastaa kysyntää	
	Monipuoliset ja edulliset liikuntapaikat	Kuntosalin ja uimahallin ilmainen käyttö Time Out toimintaan osallistuville. Liikunta/ravitsemusneuvonta/vapaa-ajanohjaaja.	Vertaistukiryhmien toteutuminen, painonhallinnan etäohjauksen toteutuminen	Monipuolinen ja edullinen liikuntapaikkaverkosto. Maksuttomat liikuntasalivuorot nuorille (alle 18 v) ja ikäihmisille.
	Järjestötoiminnan tukeminen	Järjestöavustukset, maksuttomat tilat	Avustusten määrä pysyy vähintään entisellään Nuorisotilojen käyttöaste	Järjestöavustusten määrä ennallaan. Nuorisotilojen käyttöaste pysyi korkeana. Tilat ovat varattavissa maksutta järjestöjen käyttöön.
	Harrastustoiminnan monipuolistaminen ja tiedotuksen tehostaminen Liikuntaneuvonta/Selänne ja liikuntapalvelut	Vapaa-ajanohjaaja	Terveystiedon edistämisen aktiivisuus liikuntatoimessa, TEA-pistemäärä parantunut/pysyy hyvänä Liikuntaryhmissä kävijämäärät vähintäänkin ennallaan	Liikuntapalveluiden TEA-viisarin pistemäärä pysynyt hyvänä 84/100. Liikuntaneuvontaa tarjottiin keväällä tiistaiaamupäivisin (3 tuntia). Syksyllä palvelu oli pois tarjonnasta tilaongelmien ja

				hyvinvointialueuudistuksen myötä.
Time Out -toiminnan jatkuminen	Sairaanhoitajat/fysioterapeutit	Kutsuntojen tilastot		Time Out -aikaisäpalvelu 164 käyntikertaa / vuosi.
Matalankynnyksen lihaskuntojummat työikäisille	Tiedostetaan, mutta haasteellinen toteuttaa koska kohderyhmä ei ole asiakaskuntaamme pääsääntöisesti	Erityisuintikorttien määrä. Tulppa -ryhmien määrä		Kaupungin liikuntapalveluilla oli tarjolla yhteensä 4 työikäisten ja 3 ikäihmisten ryhmää.
Maksuton erityisuintikortti		Hyvinvointitapahtuman järjestäminen säännölliseksi		Aikuisliikunnan kävijämäärä viikoittain 200–250 henkilöä.
Elintapaohjausta ja Tulppa-ryhmät/Selänne Ravitsemuksesta/Kaupungin ruokapalvelut				Myönnettyjä erityisuintikortteja yhteensä 230 kpl.
Aivoterveyttä edistävän työhyvinvointi hankkeen valmistelu ja haku	Peruspalvelukuntayhtymä Selänne Pyhäjärven kaupunki	Hanke käynnistyy		Ei toteutunut.
Luontoresepti, kulttuuriresepti ja aivoterveysresepti käytössä hyvinvoinnin edistämässä / kaupunki	Teknisten palveluiden henkilöstö, kulttuurituottaja, järjestöyhteistyö/hyte-/lape -ryhmä Pyhäjärven kaupunki, järjestöt	Sairastavuusindeksi		Ei toteutunut.
Aivoterveyttä edistävät tapahtumat				

Ikääntyvien hyvinvoinnin ja kotona asumisen edistäminen

Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI				
TAVOITE: Hyvinvoiva kasvuyhteisö	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
Ikääntyvien toimintakyvyn ja kotona asumisen edistäminen sekä	Kolmannen sektorin, liikuntapalveluiden, kulttuuripalveluiden ja seurakunnan järjestämät vertaistuki-, liikunta- ja muut toimintaryhmät *Järjestöt, liikuntapalvelut, seurakunta Kaupunki	Ikäihmisten liikuntaneuvoja (vapaa-ajanohjaaja), kulttuurisihteeri, vapaaehtoistoiminta Edulliset liikunnan senioripassit ikäihmisille	Liikuntaryhmien/vuorojen kävijämäärät mittarina Ikäihmisten kulttuuri- ja liikuntatapahtumien määrät Ikäihmisten kuntokartoitukset (myös ikäryhmävalmennuksissa)	Kolmannen sektorin liikuntatarjonta runsas. Ikäihmisten liikuntapasseja lunastettiin yhteensä 224 kpl.
	Liikuntaneuvonta/Selänne/	Liikuntapalvelujen henkilökohtaiset /	Seniorineuvolan tarkastusten määrä	282 käyntiä seniorineuvolassa.

elintapojen myönteinen kehittyminen	liikuntapalvelut	pienryhmien ikäryhmävalmennukset Vapaa-ajanohjaaja Yhteistyö järjestöjen kanssa		
	Kotona-asumisen tukemisen muodot vakiintuvat Kaupunki/Selänne	Ohjaustukea/avustusta järjestöjen liikuntaan Tukipalveluseteli on käytössä siivoukseen ja kodinhoidollisiin ulkotöihin (Selänne) Palveluliikenne	Ennaltaehkäisevien kotikäyntien määrä Kotona-asuvien yli 75-vuotta täyttäneiden %-määrä on vähintään 93 % Yhteistyötapaamisen toteutumisen, osallistuvien järjestöjen määrä Palveluliikenteen käyttöaste	12 käyntiä. Kotona asuvat yli 75-vuotiaat 91,4 %
	Henkisen hyvinvoinnin tukeminen	Mielenvireyskeskus, sosiaalitoimi, seurakunta, järjestöt, VIVA-hanke, kaupunki	Kaupungin erillismääräraha tukipalveluseteliin toteutuu Kuntalaiskyselyn tulos joka toinen vuosi Sairastavuusindeksit	Järjestöillä ja seurakunnalla runsaasti mielenvireyttä lisäävää toimintaa. Aktiivinen vapaaehtoistoiminta.
	Toteutetaan uudistuvaa ikäihmisten ravitsemussuosituksia 55+/Ruokapalvelut	Ruokapalvelut tekevät yhteistyötä kotihoidon (Selänteen) kanssa Ruokapalveluhenkilöstö/Työntalo Namon	Ravitsemussuosituksen mukainen ruuan valmistus. Ateriapalvelun vaikutus → monipuolinen ruokavalio RAI-mittari MNA-mittari Asiakkaan tapaaminen → sosiaalinen tapahtuma	
	Ateriapalvelun asiakkaille ruoat toimitetaan tilauksen mukaan kotiin asti joka päivä			
	70-vuotiaiden terveystarkastukset	Selänne vanhuspalvelut	Ikävuositarkastuksen toteutuminen % ko. ikäryhmästä	70-vuotiaiden terveystarkastukset toteutuivat 100 %.
	Esteettömän asumisen kehittäminen lähellä palveluita. Kaupunki Kiinteistö Oy Rillankivi	Riittävät vuokra- ja omistusasumisen vaihtoehdot lähellä palveluita. Kaupungin osalta vastuu Kiinteistö Oy Rillankivellä vuokra-asumisen osalta. Omistusasumisen kehittäminen kaupungin elinkeinopalveluiden (khall) vastuulla.	Vuonna 2022 kaksi uutta hissillistä kerrostaloa Senioritalo, rakennuttaja Kuusikkoaho Oy. Toinen yksityinen asunto-osaakeyhtiö.	Virkkulakoti valmistui kesällä 2022.
	Palveluohjaus ja kotikuntoutus toteutuu ja kehittyy/ Selänne	Selänne; terveys- ja vanhuspalvelut, hyvinvointipalvelut	Asiakaslähtöisen palveluohjauksen toteutuminen ja odotusajat	Palveluohjaukseen yhden numeron kautta (yhteydenotto arkipäivisin).

		Matalan kynnyksen palvelupiste ja seniorineuvola	Kotikuntoutusasiakkaiden määrät Seniorineuvola-asiakkaiden määrät ja palvelupiste asiakkaiden määrä	Yhteydenottoja 262 kpl. Seniorineuvolan asiakkaita 223. Matalan kynnyksen palvelupiste 1xviikko.
Kotona asumista tukevien palveluiden kehittyminen ja hyvinvointiteknologian hyödyntäminen. Aktiivinen kodin muutostöiden ohjaus ja suunnittelu.	Videovisitt etäpalvelu kotihoidossa Videovisitt toiminnallinen päiväsiltä ja etäkuntoutus		Hyvinvointiteknologian hyödyntäminen eri palvelutoiminnoissa ja toiminnan arvioinnissa. Virtuaalikutikäynnit ensisijaisina käynteinä palveluita avattaessa. Toteutuneet etäkuntoutusryhmät	Etähoivan asiakkaita 17. Etäpäivätoiminta ei toteutunut vuonna 2022. Etähoivan lisäksi käytössä oli lääkeautomaatteja, turvalaitteita sekä hyvinvointirannekkeita.
Peruspalvelukuntayhtymä Selänne Pyhäjärven kaupunki Kiinteistö Oy Rillankivi	Selänne; terveys- ja vanhuspalvelut ja sosiaalipalvelut, seurakunta, yksityiset palveluntuottajat, järjestöt, seurakunnat, kaupunki ja Kiinteistö Oy Rillankivi		Toteutuneet etäpäivätoiminta/seniorikahvilakerrat Kotona asuu yli 75-vuotiaista 93 % ja käytössä oleva hyvinvointiteknologia kotona asumisen tukena.	
Omais- ja perhehoitajien terveystarkastusten toteutuminen sekä omais- ja perhehoitajien tukeminen. Omaishoitajien vapaapäivät toteutuvat. Selänne	Selänne: terveys- ja vanhuspalvelut, hyvinvointipalvelut sekä järjestöt Vuorohoitopaikat, toimeksiantosopimukset, perhehoito	Omais- ja perhehoitajien terveystarkastukset toteutuvat 100 %:sti Omaishoitajat käyttävät 100 %:sti vapaapäivät		Terveystarkastukset kahden vuoden välein. 60 % käyttänyt vapaapäiviä. Kaikille tarjottiin mahdollisuus.

EVA-menetelmän käyttö päätöksenteossa

Strateginen tavoite 4 YHTEISTYÖ JA VUOROVAIKUTUS				
TAVOITE: Resurssiviisaus inhimillisessä pääomassa	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)

Vaikutusten ennakoarviointi (EVA) - menetelmät käytössä päätöksenteossa suunnitelmallisesti	Toimielimet tekevät päätöksiä EVA:n käytöstä. Päätösten valmistelijat ja esittelijä. Tarvittaessa osallistetaan asiantuntijoita.	Yhteiset EVA-mallit kaikilla hallintokunnilla ja tytäryhtiöillä. Kaupungin ja tytäryhtiöiden oma henkilöstöresurssi	EVA:n käyttömäärät / vuosi	
--	--	---	----------------------------	--

Koettu hyvinvointi

Elinympäristö, taide ja kulttuuri hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä

Strateginen tavoite 1 INFRA, OSAAMINEN JA SAAVUTETTAVUUS				
TAVOITE: Viihtyisä elinympäristö	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
Fyysisen elinympäristön suunnittelu ja toteutus tukee asukkaiden ja yhteisöjen turvallisuutta ja hyvinvointia	Maankäytön, asumisen, kaavoituksen, liikenteen ja ympäristön suunnittelu. Tekniset palvelut	Ostopalvelut/suunnittelu Kaupungin omana työnä/urakointina	Ympäristöinvestoinnit/vuosi Kuntakyselyn tulokset jtv Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10.000 vastaavan ikäiseen henkilöön.	Kaavoitusta on käynnissä.

Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI				
TAVOITE: Hyvinvoiva kasvuyhteisö Sivistyksestä virtaa Kantokykyinen palvelutuotanto Mukaan vetävä toimintakulttuuri Viihtyisä elinympäristö Luonnon hyödyntäminen	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)

hyvinvoinnin rakentamisessa				
	Eri ikäryhmien osallisuuden lisääminen	Kuntajohto, Hyte/Lape-ryhmä Kulttuurituottaja, yhteisöasiamies, vaikuttamistoimielimet, työllisyyskoordinaattori, Työntalo Namon		Esimerkiksi Kihupäivillä 2022 toteutettiin penkkikahvila.
Asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen	Kulttuuripalvelujen saavutettavuuden edistäminen: -lapset, nuoret, ja lapsiperheet -nuoret aikuiset ja työikäiset -ikäihmiset -erityisryhmät Vetovoimaisten tapahtumien järjestäminen	Kulttuurituottaja, vastaava vapaa-ajanohjaaja Kihutoimikunta Yhteisöasiamies Kulttuurituottaja Vastaava vapaa-aikaohjaaja Hyte/Lape-ryhmä Nuorten vaikuttajaryhmä Vanhus- ja vammaisneuvosto	Tapahtumien määrä/kävijämäärä Palautteet sekä kyselyt Kulttuurin TEAviisarin positiivinen kehitys Palautteet sekä kyselyt	Kulttuuritapahtumissa kävijöitä 8966. Tapahtumia voitiin toteuttaa maaliskuusta 2022 alkaen. Kulttuuripalvelut koordinoi Vanhustenviikon tapahtumia. Euroopan Kulttuuriympäristöviikolle ja EPT-viikolle ei osallistuttu. Lasten Kulttuuriviikot toteutettiin toukokuussa.
	Luontokohteista huolehtiminen ja markkinointi Luontoliikuntaan ja metsäluonnon saavutettavuuteen panostaminen. Tekniset palvelut, hyvinvointipalvelut, hallintopalvelut	Tekniset palvelut/ostopalvelut/urakointi Kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut, Työntalo Namon	Tapahtumien määrä/osallistujamäärä/palautteet	Selvitys luontoliikunta- ja metsäluontokohteista tiedoksi hyvinvointilautakunnalle, kaupunginhallitukselle sekä tekniselle lautakunnalle.
	Kirjasto- ja monitoimitalon toteuttaminen	Tekniset palvelut		Toteutus v. 2024 eteenpäin.
	Yhteisöohjelman valmistelu Viestitään hyvinvoinnista ja terveyden edistämisestä vuorovaikutteisesti.	Yhteisöasiamies/järjestöt/yhdistykset Hyte/Lape-työryhmä Pyhäjärven kaupunki Peruspalvelukuntayhtymä Selänne	Yhteisöohjelma valmis 2022 Ppky Selänteen uudet kotisivut on avattu. Pyhäjärven kaupungin kotisivujen terveys- ja hyvinvointi osio on päivitetty. Hyvinvointitapahtuma.	Yhteisöohjelman valmistelu jatkuu.
	Kehitetään digituen toiminta kaupunkilaisille	Kuntajohto Hyte ryhmä Yhteisöasiamies	Kaupunkilaisten digiosaaminen paranee	Digitutor-toimintaa tarjolla järjestöjen toimesta.

	vapaaehtoistoimijoiden ja julkisten palvelutoimijoiden ja koulutusorganisaatioiden kesken	Digituen verkosto		Jokilatvan opiston kurssitarjonnassa Tietotekniikka -opetusklinikka.
	Valmistellaan osallisuusohjelma	Kuntajohto Hyte/Lape ryhmä Yhteisöasiamies Kulttuurituottaja	Nimetään osallisuusohjelmaa valmisteleva työryhmä. Osallisuusohjelma valmis 2021.	Osallisuusohjelman valmistelu jatkuu.

Strateginen tavoite 2 ELINVOIMA JA HYVINVOINTI				
TAVOITE: Hyvinvoiva kasvuyhteisö	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
Kuntaimago paranee	Pyhäjärven Ikäystävällinen Pyhäjärvi teeman mukainen hyte-työ	Kuntajohto Hyte/Lape -ryhmä Kaikki palvelualat	Pyhäjärven hyte toimintamallia 'Ikäystävällinen Pyhäjärvi' toteutetaan	
	Hyte-kertoimen tulosindikaattorit paranevat Toteutetaan hyvinvointiviestintää kaupungin, Selänteen, järjestöjen, yhdistysten ja yritysten yhteistyönä.	Kaikki palvelualat Selänne Kaikki palvelualat toimijoina	TEA-pistemäärä kuntajohdossa Näkyvyys mediassa ja sosiaalisessa mediassa; mainintojen/artikkelien	Kuntajohdon TEAvisarin pistemäärä 77/100.

Strateginen tavoite 1 INFRA, OSAAMINEN JA SAAVUTETTAVUUS				
TAVOITE: Liikenne- ja tietoliikenneyhteydet työelämän ja vapaa-ajan muutokseen vastaamassa	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/valmis)
	Sosiaalinen media on aktiivisessa käytössä (Facebook, Instagram, Twitter ym.)	Kaikki palvelualat	Lukumäärä FB tykkääjien lukumäärä	Viestintää koskeva suunnitelma kesken. Valmisteluun vuoden 2023 aikana.

Asukkaiden kokemustiedon hyödyntäminen hyvinvointityössä

Strateginen tavoite 4 YHTEISTYÖ JA VUOROVAIKUTUS				
---	--	--	--	--

TAVOITE: Resurssiviisa us inhimillisessä pääomassa	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	RESURSSIT	ARVIOINTIMITTARIT	TOTEUMA/TULOS (Ei aloitettu/kesken/val mis)
Asukkaiden osallistamin en	Kuntalaiskysely toteutetaan kerran valtuustokaudella ja kokemustietoa kerätään hyvinvointitapahtumassa ja neuvostoissa sekä nuorisovaltuustossa x1 / vuosi yli 17-vuotiaille. Kaupunki hallintopalvelut, hyvinvointipalvelut, Hyte/Lape työryhmä	Toimialueiden johtajat Kulttuurituottaja Yhteisöasiamies	Toteutunut kuntalaiskysely kerran valtuustokaudessa. Välissä hyödynnetään edellisestä hyvinvointikyselystä saatua kokemustietoa. Suunnitelmallisen kokemustiedon keräyksen toteutumiskerrat/vuosi	Hyvinvointikysely ja turvallisuuskysely toteutettiin viimeksi vuonna 2020.
	Sosiaali- ja terveystoimessa käytössä v. 2019 Roidu - asiakastyytyväisyyden mittausjärjestelmä. Mittausjärjestelmällä voidaan selvittää sosiaali- ja terveystoimen eri palveluiden ja yksiköiden asiakastyytyväisyyttä. Ppky Selänne Turvallisuuskysely toteutettu v. 2020	Selänne Tekniset palvelut/liikenneturvallisuustyöryhmä	Palaute näkyy reaaliaikaisesti Ppky Selänteen sivuilla	

6 Kertomuksen vastuutaho ja laatijat

Kaupunginhallituksen nimeämä hyvinvointiryhmä. Hyvinvointiryhmää on täydennetty LAPE-työryhmän edustajilla. HYTE-LAPE työryhmä on työssään hyödyntänyt eri alojen asiantuntijoita.

Kansilehden kuvat: Pyhäjärven kaupungin kuvapankki.